Cumhuriyet

ÖLÜMÜNÜN 53. YILINDA

YUNUS NADİ

YUNUS NADİ ÖDÜLLERİ 52 YAŞINDA

24 HAZİRAN 1998

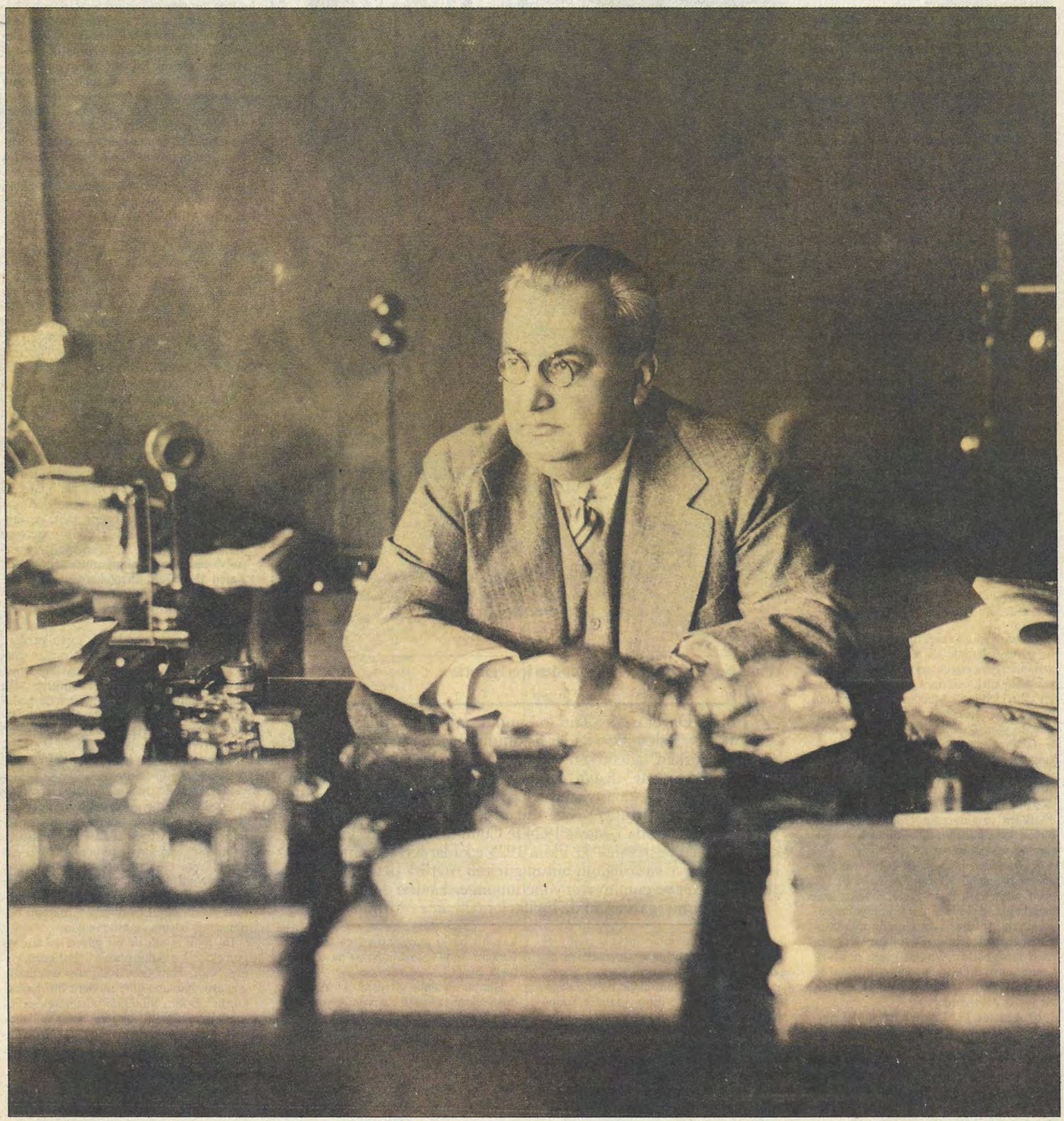

Kurucumuz Yunus Nadi, odasında masası başında

Basında bağımsızlıktan yana olanlar ve olmayanların savaşımı

Yunus Nadi Cumhuriyet yolunda

ŞÜKRAN SONER

"İstanbul'un işgali üzerine bir tarafta Mondoros, Sevr ve İzmir'in işgali olaylarını dikkatle ve ilgiyle izleyen, özgürlük ve bağımsızlıktan yana olanlar, diğer tarafta da bu harekâta karşı çıkan, padişah ve saray yanlısı olan ve bağımsızlıktan yana olanları hıyanetle suçlayanlar olmak üzere ulus ikiye bölünmüştür.

1918-23 yıllarını kapsayan bu dönemde, basın da bu duruma paralel olarak İstanbul basını ve Anadolu basını olmak üzere iki merkezde gruplaşmıştır. İstanbul basınında da bölünmeyi yansıtan çeşitli gruplaşmalar görülmektedir."

Enver Behnan Şapolyo'nun kitabında halkın gelişmeleri izleyebilmek üzere basına büyük ilgi gösterdiği, çok ilginç gözlemlerle anlatılıyor. Koşarak gazete dağıtanların elinden kapışılan gazetelerden haberlerin bir an önce öğrenilme çabası aktarılıyor. Bu ortamda Yunus Nadi'nin Yeni Gün gazetesinin İstanbul'da mütarekenin ağır koşullarında başlayan yayımı, itilaf devletleri ve Osmanlı devletinin uyguladıkları ağır sansüre rağmen 2 Eylül 1918'den 12 Nisan 1920'ye kadar 380 sayı sürebiliyor.

Araştırmacı **Hatice Sürmen,** Yunus Nadi'nin **"Yeni Gün"** gazetesinin dizinini, yayın politikası üzerine değerlendirmelere de yer vererek hazırlamış. İşte İstanbul'da başlayan bir kavganın, Atatürk'ün çağrısı ile Kurtuluş Savaşı'nın yanında olmak için, 9 Ağustos 1920 ile 19 Ağustos 1921 arasında Ankara'da devamı eden, 1 Eylül 1921 ile 7 Ağustos 1921 arasında Kayseri'ye geçmek zorunda kalan, yine 22 Ağustos 1921'den 11 Mayıs 1924'e kadar Ankara'da süren, 7 Mayıs 1924 sonrası yine İstanbul'a bu kez **"Cumhuriyet"** adı ile dönecek olan **"Yeni Gün"** gazetesine ilişkin, yüksek lisans tezinden kimi alıntılar:

Mütarekenin buhranlı günlerinde Acı Musluk sokağında kâgir bir evde yayın hayatına başlayan gazete, uygulanan sansürden etkilenmesine rağmen, yayın hayatına başladığı ilk günlerde açıkladığı gayelerinden uzaklaşmadan yayınına devam etmiştir.

Yunus Nadi, Ankara'da Mustafa Kemal ile görüşmelerinde sık sık gazete çıkarma azminden söz etmektedir. Mustafa Kemal ise baskı makinelerinin yetersizliğine işaret etmektedir. 17 Mart gecesi matbaanın işgal kuvvetleri tarafından basılması, çalışanlara yönelik beklenilen tüfek dipçikleri, tabanca tehditleri Yunus Nadi'nin İstanbul'dan ayrılması kararını pekiştirir. Bir zaman sonra idare müdürü **Uzun Fahri,** eline gizlice ulaştırılan Yunus Nadi'nin mektubundan aldığı son talimatları verir: **"Ankara'ya gideceğiz. Giderken herkes birkaç kasa hurufatı da götürecek. Ne götürebilirsek götüreceğiz."**

Tophane'den İnebolu'ya doğru yol alan ihtiyar bir gemi.. Kastamonu ötesinde zor geçit veren karlı Ilgaz dağları.. Tahta arabalarla gidile gidile bitmeyen bu yolun sonunda da Ankara. Yeni Gün'ün mürettiphanesini nakledebilmek için kaç defa buralardan geçildi. Önden idare müdürü Uzun Fahri, arkasından mürettip Kamil.. makinist Halil, mürettip Ali.. Her gelen bir şeyler getiriyordu.

10 Ağustos 1920 tarihinde İstiklal mücadelesini idare eden şehrin ilk günlük gazetesini çıkarmaya muaffak olmuş Yunus Nadi, mesul müdürü Osmanzade Hamdi ile birlikte, ilk sayıyı sevinçle seyrediyorlardı. Fakat aradan bir ay geçmemişti ki, gazeteyi basan makine sakatlanmış, hazırlanan gazete aynı gün içinde basılıp dağıtılamamıştı. 1921 yılının yazında Yunus Nadi'nin sevincine sınır yoktu. İstanbul'da yanında yetiştirdiği **Kemal Salih,** çağrısına uyarak Ankara'ya gelmiş, İstanbul'daki gizli teşkilatın yardımı ile Augsburg markalı bir baskı makinesi parçalar halinde Ankara Yeni Gün Matbaası'na ulaştırılmıştı.

İşler tam yoluna giriyordu ki Yunan ordusu tekrar taarruza geçiyor, Afyon düşüyor, her ihtimale karşı Ankara'nın boşaltılması gündeme geliyordu. Kemal Salih, gazete çalışanları, yanlarında Yunus Nadi'nin eşi ve çocukları, elden geldiğince küçük parçalara bölünmüş makine ve harf kasaları ile kağnılarla, hayvanları yükten çatlatmamak üzere 10 günde Ankara'dan Kayseri'ye ulaşabiliyorlardı.. Sakarya zaferinin ardından göçebe matbaa bir kez daha Ankara'ya yerleşiyordu.

Yeni Gün'ün başmakalelerinin tamamına yakını Yunus Nadi'nin imzasını taşıyor. İstanbul sayılarında görülen aralıklar, sansürün etkisini göstermektedir. Ankara basımlarında gazete başlığının üstüne **"Anadolu'da"** kelimesi eklenmiştir. Başmakalelerde pek çok başka ünlü isme de yer verilmiştir. Büyük Millet Meclisi'nin cephelere ait bildirileri resmi tebliğlerin yerini almıştır.

Yunus Nadi, Türk milleti için dönüm noktası olan yıllarda İstanbul'da çıkarmaya başladığı gazetesinde, Anadolu'da başlamış ve örgütlenmiş olan ulusal kurtuluş hareketini destekliyordu. Damat Ferit hükümetinin düşmanlığına karşın, açıktan açığa ülkede başlayan işgaller kınanıyor, Kuvayı Milliye hareketlerini haber veren ve destekleyen yazılar yayımlanıyordu. Mustafa Kemal'in faaliyetlerine İradeyi Milliye gazetesinden alıntılarla yer veriliyordu. Mustafa Kemal'in İstanbul'a gönderdiği, ülkenin durumunu özetleyen raporu, 16.10.1919 tarihinde yayımlanır. Ertesi gün, Yunus Nadi'nin bu raporu tahlil ve Mustafa Kemal'e duyduğu inancı ifade eden yazısı yer alır. İstanbul'un işgalinin ertesi gününde Yunus Nadi, Mustafa Kemal'in çağrısına uyarak arkadaşlarının yardımı ile İstanbul'dan ayrılır.

Ankara'da gazetesinin hamallığını bile bazen kendisi yaparak felaket ve mücadele içindeki vatanın fırtınalı ufuklarına bir Yeni Gün ışıklarını saçtı. Ankara'daki ilk sayısında Yunus Nadi, **"Yine ve Daima Vazife Başında"** başlıklı yazısında hilafet ve saltanat makamının işgal altında, Ankara'daki Meclis'in ise bağımsızlık kararında olduğunu vurguladığı, çıkış amaçlarını anlatan yazısında, **".. Emperyalist Avrupa'ya harc kezar olduğumuz artık yeter. Zaten Yeni Gün, memleket ve milletimize bu esasat dahilinde hidmet etmek için vücuda getirilmiş bir müessese idi.. "** diyordu.

Milli mücadeleye destek veren yazıları, başmakale ve haberlerde her zaman görmek mümkündür. İşgale duyulan öfke, özellikle canlı tutulmak istenmiştir. Bu arada İstanbul'daki işbirlikçiler de hedef alınmış, **"Ah! Damat Paşa, Lanet Olsun","Ferit Paşa Hâlâ Sokağa Çıkamıyor"** başlıklı yazılar eksik olmamıştır. Düzenli orduya katılım için halk görev başına çağrılmıştır. Cephedekilerle köylerde bekleyenler arasında mektuplaşmaya aracı olmuş, şiirlerle duygular canlı tutulmuştur. Yeni Gün, makaleleri ile olduğu kadar şiirleri ile de köylüye ulaşmaya çalışmıştır.

Milli mücadele yıllarının unutulmaz gazetesi Yeni Gün, kurucusu ve başyazarı Yunus Nadi, beklenilenden çok vazifesini yapmıştı. İstanbul, yeni Türkiye hükümetinin kabul ettiği cumhuriyet rejimini benimsemiş basına şiddetle muhtaçtı.

Bu rejimin adı ile bir gazete çıkarmayı gerçekten bir buluş olarak kabul eden Yunus Nadi, Yeni Gün'ü kapatıp İstanbul'a göç etti. Zamana göre modern bir matbaa kurdu. Bütün titizliğini göstererek gerek şekil, gerek içerik bakımından en mükemmeli meydana getirmek için günlerce çalıştı. 7 Mayıs 1924'te adını rejimden alan Cumhuriyet'i kurdu.

Yunus Nadi, gazetenin bahçesinden içeri girerken.

Abidin Daver'e göre Türk basınının yetiştirdiği en iyi gazeteci, Atatürk'ün, "kalemine o kadar hâkimdir ki, gezerken, yerken, içerken, konuşurken, eğlenirken, hulasa hayatının her anında yazar hem de çok güzel yazar" dediği Yunus Nadi, Kurtuluş Savaşı'nı bütün kalbiyle, ruhuyla, kafasıyla beslemiştir. Atatürk'ün Söylev'i henüz hazırlamadan, Kurtuluş Savaşı anılarını, "Yeni Gün'den Cumhuriyet'e" başlığı altında 7 Mayıs 1924'te Cumhuriyet gazetesinin ilk çıkış gününden başlayarak 31 Ekim 1925'e kadar tefrika etmiştir. Gazeteciliğinin ve yazarlığının bütün gücünü Atatürk devrimleri, Atatürkçü ilkeler ve cumhuriyet yönetiminin erdemleri doğrultusunda kullanmış, gazetesini de bu ilkeler temeline oturtmuştur.

Yayımlayan ve basan: Yeni Gün Haber Ajansı, Basın ve Yayıncılık A.Ş. ■ Genel Yayın Yönetmeni: **Orhan Erinç** ■ Genel Yayın Koordinatörü: **Hikmet Çetinkaya** ■ Yazışleri Müdürü (Sorumlu): **Fikret İlkiz** ■ Yazışleri Müdürü: **İbrahim Yıldız** ■ Yayına hazırlayan: **Fikret Dağlıoğlu** ■ Sayfa düzeni: **Hakan Akarsu**

Kuruluşundan bugüne Yunus Nadi Ödülleri

Gazetemiz kurucusu Yunus Nadi adına özel ödül verilmesi ve her yıl konular belirlenerek yarışma düzenlenmesi, ölümünün birinci yılı olan 1946'da başlıyor. Yunus Nadi Ödülleri'nin Türkiye'nin ilk özel ve ilkelerinden ödün vermeden aralıksız her yıl düzenlenen, kurumlaşmış bir yarışla olma niteliği var. Bu nedenler ile sanat yaşamında önemli özel bir yer ve saygınlığı söz konusu Yunus Nadi Ödülleri geçmişe ve geleceğe dönük anlamlar içeriyor. Yunus Nadi'ye sevgi ve saygıdan yola çıkılıyor. Yalnız Cumhuriyet gazetesinin değil, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda büyük emeği olan Yunus Nadi'nin anısını her yıl tazelemek bizim için bir önemli görev. Devrimci ve demokrat Cumhuriyet, ulusal bağımsızlık savaşımız ve Türkiye Cumhuriyeti ile zamandaş ve eşanlamlı bir kuruluş tarihçesine sahip. Bunlar Yunus Nadi'nin gazete için koyduğu temel taşlar. Yunus Nadi Ödülleri, Cumhuriyet gazetesinin öncülüğünde kültür ve sanat yaşamımıza yarışmanın coşkusunu getirdi. Yıllar içinde yarışmaların ve ödüllerin sayısı çoğaldı. Bugün Türkiye'de bir ödül enflasyonundan bile söz edilebilir. Yine de kültür ve sanata, bilime yönelik yatırımların yararları tartışılamaz. Zamanla ödüller arasında ayırımlar ortaya çıkar. Kurumlaşma ile birlikte amacı, nitelikleri, karakteri belirginleşir.

Ülkemizde sanat ve kültür yaşamı bütün baltalamalara, olumsuzluklara karşın gelişmekte, yaygınlaşmaktadır. Fikir ve sanat özgürlüğü önündeki engeller, demokratik ortamdan yoksunluk, fikir ve sanatın gücünü aşamıyor. Cumhuriyet, çağdaş uygarlığa giden yoldaki çabaları desteklemeyi sürdürüyor.

YUNUS NADİ ÖDÜLLERİ YARIŞMA SONUÇLARI

1946-47	Serbest konu	Erdoğan Mete
1947-48	Küçük hikâye	Fethi Başak
1948-49	Atatürk'e ait bir hatıra?	Melek Erbilen
1949-50	Bir yurt yazısı	Zeyyat Selimoğlu
1950-51	Milli Mücadele'den bir hatıra	Muammer Çekinay
1951-52	En güzel şiir	Azmi Tekinalp
1952-53	Karikatür	Orhan Doğu
1953-54	En güzel hikâye	Ayperi Akalın
1954-55	İnkılaplarımızı nasıl koruyabiliriz?	İbrahim Baç
1955-56	Demokrasi yolunda neler yaptık? Neler yapmalıyız?	Ümit Ünkan
1956-57	En güzel şiir	Asaf Çiğiltepe
1957-58	En güzel roman	Fakir Baykurt
1958-59	Röportaj	Mustafa Gümüşkaynak
1959-60	Dil davamız	Ekrem Alptekin
1960-61	27 Mayıs'ın manasını anlatınız	Demir Kandemir
1961-62	En önemli davamız nedir?	Mustafa Ok
1962-63	Makale (Sosyalizm mi, liberalizm mi?)	Turan Tan
1963-64	Cumhuriyetin 40. yılında Atatürkçülükten ne anlıyoruz?	Kemal Anadol
1964-65	Küçük hikâye	Öner Ünalan
1965-66	Türk devrim tarihi, devrimlerle ilgili olarak Türkiye'nin gelişmesi	Sabahattin Selek
1966-67	Türk dil devrimini yansıtan Türk dilinin arınması ve zenginleşmesi	Zeynep Korkmaz
1967-68	Türk dil devrimi, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı, bu savaşta geçmiş bir olayı ya da Türk toplumunun temel sorunlarını konu almış roman	Kemal Tahir
1968-69	Türkiye'nin tüm kalkınma sorunu, bu sorunlar içinde biri veya birkaçını konu alan bilimsel nitelikte eserler	Doğan Avcıoğlu
1969-70	Kurtuluş Savaşı ve Devrimler (film senaryosu)	Oktay Arayıcı ve Güngör Dilmen
1970-71	Yedi dakika	Celal Erkunt
1971-72	Kadın-erkek eşitliği	Fatma Gürel (Bölek)
1972-73	Cumhuriyet çağında dilimiz	Haldun Derin
1973-74	Cumhuriyet'in 50. yılında Türk basını	Önder Şenyapılı
1974-75	Roman	Attillâ İlhan
1975-76	Yaşadığımız yüzyılda Türk kadınının yeri	Füsun-Tunç Tayanç
1976-77	1876-1976 Türkiye'de anayasal düzenler	Dinç-Tunç Tayanç
1977-78	Cumhuriyet döneminde gençlik	Fulya-Hasan-Basri Gürses
1978-79	En güzel çocuk romanı	İsmail Uyaroğlu
1979-80	Türkiye'de sansür sorunu	1. seçilemedi, 2. Füsun-Tunç Tayanç
1980-81	Köşe yazısı	Göksel Türk
1981-82	Toplumbilim	Sami Güven
1982-83	Cumhuriyet basını ve demokrasi	Verilmedi
1983-84	Fotoğraf (siyah-beyaz)	Nevzat Çakır
1984-85	Karikatür	Cezmi Ermiş
1985-86	Mizah öyküsü	Verilmedi
1986-87	Röportaj (Gençlik)	Oral Çalışlar
1987-88	Senaryo	Alper Uygur
1988-89	Röportaj (İnsan hakları)	Mecit Ünal
	Afiş (Kitap)	Serdar Akkaya
	Karikatür (Çevre)	Abdullah Orhan
	Öykü (Kadın)	Ayfer Tunç
	Fotoğraf (Çocuk)	Ferhat Atalay
1989-90	Yayımlanmış öykü	Hulki Aktunç
	Yayımlanmamış öykü	Yurdaer Erkoca
	Yayımlanmış roman	Verilmedi
	Yayımlanmamış roman	Emel Ebcioğlu Yılmaz Karakoyunlu
	Yayımlanmış şiir	Verilmedi
	Yayımlanmamış şiir	Verilmedi
	Yayımlanmış şiir (Mansiyon)	Seyhan Erözçelik-Seval Esaslı-Özkan Mert
	Yayımlanmamış şiir (Mansiyon)	Yunus Koray-Ersin Salman-Leyla Şahin-Süha Tuğtepe-Ayhan Yalçınkaya
	Cemal Süreya Jüri Özel Ödülü	Hüseyin Alemdar
	Yayımlanmış röportaj	Bekir Yıldız
	Yayımlanmamış röportaj	Fehmi Salık-Dinçer Sezgin
	Yayımlanmış sosyal bilimler	Cüneyt Ölçer
	Yayımlanmamış sosyal bilimler	Dr. Ayhan Aktar
	Afiş (Konu: Yunus Nadi Ödülleri)	Mahmut Soyer
	Yayımlanmış fotoğraf	Ahmet S. Sabuncu
	Yayımlanmamış fotoğraf	Aclan Uraz
	Yayımlanmış karikatür	Hatay Dumlupınar
	Yayımlanmamış karikatür	Hakan Boyav
	Uzun metrajlı film	Yusuf Kurçenli
	Kısa metrajlı film	Verilmedi
	Uzun metrajlı film senaryosu	Ömer Uğur
1990-91	Öykü kitabı	Ülkü Tamer
	Yayımlanmış roman	Tarık Dursun
	Yayımlanmamış roman	Verilmedi
	Şiir kitabı	Kemal Özer
	Yayımlanmamış şiir kitabı	Güven Turan
	Röportaj	Zeynep Ankara
	Afiş (Konu: Yunus Nadi Ödülleri 1992)	Cavit K. Emültay
	Fotoğraf	Mustafa Kocabaşı
	Karikatür	Muhammet Şengöz
	Uzun metrajlı film	Orhan Oğuz
	Kısa metrajlı film senaryosu	Yeşim Ustaoğlu, Hakkı Mısırlıoğlu
	Uzun metrajlı film senaryosu	Ali Ulvi Hünkâr
	Sosyal bilimler araştırması	Prof. Dr. Gönül Tankut
1991-92	Öykü kitabı	Erhan Bener
	Yayımlanmamış öykü kitabı	Cihat Burak
	Yayımlanmış roman	İnci Aral
	Yayımlanmamış roman	Derviş Zaimoğlu
	Şiir kitabı	Ahmet Erhan
	Afiş	Zafer Baran
	Fotoğraf	Emine Ceylan
	Karikatür	Alper Susuzlu, Eray Özbek
	Uzun metrajlı film senaryosu	Cemal Şan
	Sosyal bilimler araştırması	Murat Balamir
1992-93	Fotoğraf	Cem Turgay
	Afiş	Naci Fırat
	Karikatür	Gürbüz Doğan Ekşioğlu
	Yayımlanmamış öykü kitabı	Vüs'at O. Bener-Mehmet Zaman Saçlıoğlu
	Öykü kitabı	Şebnem İşigüzel
	Yayımlanmamış roman	Ahmet Yurdakul
	Yayımlanmış roman	Buket Uzuner-Oya Baydar
	Şiir kitabı	Nurullah Can-Ahmet Ada
	Yayımlanmamış şiir kitabı	Ahmet Özer-Hüseyin Yurttaş
	Sosyal bilimler araştırması	H. Neşe Özgen, Ertübey
1993-94	Uzun metrajlı film senaryosu	Nihal Geyran Koldaş
	Sosyal bilimler araştırması	Serap Yazıcı
	Fotoğraf	Vahap Akşen
	Afiş	Tülay Ulukılıç
	Karikatür	Ahmet Aykanat
	Öykü kitabı	Muzaffer Buyrukçu-Sulhi Dölek
	Roman	Hasan Ali Toptaş-Serdar Rıfat
	Şiir kitabı	Hüseyin Ferhat
1994-95	Afiş	Selim Velioğlu - Cem Arık
	Karikatür	Sergey Lipoutsev
	Fotoğraf	Faruk Ertunç
	Sosyal bilimler araştırması	Doğu Perinçek
	Uzun metrajlı film senaryosu	Serdar Kazak - Arslan Kaçar
	Şiir	Kağan Kök
	Öykü	Ayşe Kilimci - Nevra Bucak
	Roman	Necati Cumalı
1995-96	Afiş	Ahmet Naci Fırat - Ebru Ataman
	Karikatür	Hikmet Cerrah
	Fotoğraf	Sadık Demiröz
	Sosyal bilimler araştırması	Prof. Dr. Meryem Koray
	Uzun metrajlı film senaryosu	Hasan Öztürk
	Şiir	Aydın Afacan, Sina Akyol
	Öykü	Ayla Kutlu
	Roman	Erhan Bener, Mahir Öztaş
1996-97	Afiş	Verilmedi
	Karikatür	Birol Çün
	Fotoğraf	Faruk Ertunç
	Sosyal bilimler araştırması	Yaşar Duman
	Uzun metrajlı film senaryosu	Ayla Kutlu - Hasan Öztürk
	Şiir	Enver Ercan - Derya Çolpan
	Öykü	Erendiz Atasü
	Roman	Burhan Günel
1997-98	Afiş	Yeşim Demir - Esen Karol
	Karikatür	Yavuz Özhan Önür
	Fotoğraf	Kemal Gök - Türker Cimcoz
	Sosyal bilimler araştırması	Turgut Özakman
	Uzun metrajlı film senaryosu	Mehmet Gökağaç - Serap Gedik
	Şiir	Nazmi Ağıl - M. Kâzım Kumpasoğlu
	Öykü	Osman Şahin - Gülseren Engin
	Roman	Demir Özlü - Hakan Akdoğan

Yunus Nadi Öykü birincisi Osman Şahin

'Benim çizgim Kuvayı Milliye'

YUSUF ZİYA AY

"Gerçekle düş, düşle karabasanın sınırlarını ortadan kaldıran, okuru çağdaş bir Şehrazat'la buluşturup, kadın-erkek ikilemi arasında bırakan bir kitap ..." 1998 Yunus Nadi Ödülleri'nde öykü dalında birinci olan **Osman Şahin,** ödül kazandığı **"Mahşer"** adlı kitabında **"dilden dil yaratmaya çalıştığını"** söylüyor.

Daha önce yayımlanan 9 öykü kitabından en uzunu olan Mahşer'i **"öykücülüğünde bir aşama"** olarak niteleyen Osman Şahin, bu kitabıyla Yunus Nadi Ödülü'nü kazandığını öğrendiğinde, **"Yunus Nadi'nin kalpağını başıma geçirmişler gibi hissettim. Benim politik çizgim Kuvayı Milliye'dir. İkinci Cumhuriyetçilere, şeriatçılara karşı Anadolu aydınlanmasının yanındayım"** diyor. Mahşer'de de daha önceki öyküleri gibi birey ilişkilerini kırsal kesim temelinde ele alan Şahin kitabını, **"Bizim insanımızı anlatan çok özgün bir eser. Halkın yaşayan dilini öykülerimde kullanıyorum"** sözleriyle özetliyor. Şahin, Anadolu kültürünün çağdaş bir kafayla yeniden yorumlanması gerektiğini düşünüyor.

"Mahşer'de, Batı toplumlarının bunalım edebiyatını ele alıp, yerel değerlerini görmezlikten gelen bazı kentsoylu yazarları rahatsız etmek istedim. Kendi ülkesinin topraklarına ayakları basmayan öykücülük, yazarın toplumsal sorumluluğunu unuttuğunu gösterir. Ülkemizde son yıllarda bazı yazarlar, kendi kültüründen, dilinden, coğrafyasından hoşlanmıyor. Kimisi kitaplarında Paris'i, kimisi Amerika'yı anlatıyor. Bunun nedeni, 12 Eylül döneminde TDK gibi Aydınlanma'nın temel taşlarının kapatılmasıdır. Edebiyatımızda son yıllarda bir özenti hâkim. Oysa evrenselliğe giden yol yerellikten geçer." Osman Şahin, öykülerini yıllardır bu anlayışla yazıyor. Ona göre yaşadığı koşullar değişse de insan her yerde aynı insandır. Şahin, öykü dergilerinin de çoğalmasıyla Türkiye'de öykücülüğün son yıllarda büyük bir açılım gösterdiğine inanıyor. **"Sabahattin Ali Öykü Yarışması'nın jürisindeyim. Okuduğum 50'den fazla öyküden 30'u yayınlanabilir nitelikte. Kadın yazarların artması da olumlu. Toplumsal değişimin yanısıra herkes bir şeyler anlatma gereksinimi duyuyor"** diyen Şahin, postmodern öykü anlayışının Türkiye'de uzun sürmeyeceğine inanıyor.

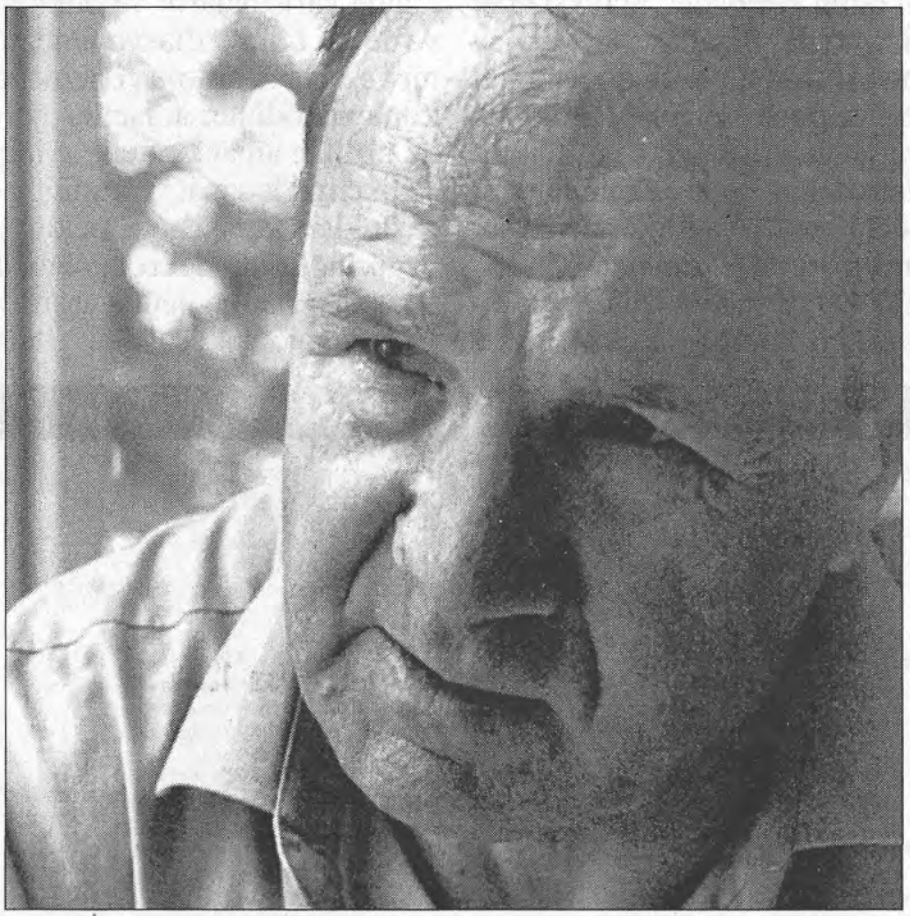

Şahin "Mahşer" kitabını öykücülüğünde aşama olarak nitelendiriyor.

Okuma alışkanlığını Köy Enstitüsü eğitimine bağlayan Şahin, yıllar önce öğretmen olarak atandığı Siverek'te feodal toplum ilişkilerinin sonuçları olan kan davası, ölüm, batıl inançlar ile tüm bunların yanında Anadolu insanının güzelliklerini öykü haline getirmeye başlamış. **"Bütün yaşadıklarımı, gördüklerimi öykülerimde anlattım. Yazdıklarım tümüyle gerçek olaylardır"** diyen Şahin'in bugüne dek 19 öykü kitabı yayımlanmış. **"Fırat'ın Cinleri, Derman, Kibar Feyzo, Ayna, Firar, Avcı, Kurbağalar, Kurşun Adres Sormaz"** gibi filmlerin senaryosu da bu öykülerden uyarlanmış. Şahin'in, köyden göç etmiş insanların kent yaşamında yaşadıkları çelişkileri anlatan **"Aynalı Yazı"** adlı öykü kitabı da önümüzdeki yıl yayımlanacak.

Kitapları

Şahin, Kırmızı Yel ile 1970 TRT Öykü Büyük Ödülü, Ağız İçinde Dil Gibi ile 1980 Nevzat Üstün Öykü Ödülü, Selam Ateşleri ile 1992 Ömer Seyfettin Öykü Ödülü ve 1993 Sait Faik Abasıyanık Hikâye Armağanı'nı kazandı. Bugüne dek 21 öyküsü filme alındı.

Yunus Nadi Öykü birinciliğini paylaşan Gülseren Engin

'Sıradan insanları yazıyorum'

YUSUF ZİYA AY

1998 Yunus Nadi Ödülleri Yarışması'nda öykü dalında birinci seçilen **Gülseren Ünsün Engin, "Öykülerimde, temel bir sorunsal yerine, sıradan insanların yaşadığı çeşitli sorunları kurmaca bir anlayışla ele alıyorum"** diyor.

Öykü yazmaya ortaokul sıralarında amatörce başladığını belirten Gülseren Engin, ilk öykülerini **Kemalettin Tuğcu**'dan etkilenerek yazmış.

Engin, kendisini amatör bir yazar olarak görüyor. Engin'in asıl mesleği doktorluk. **"Hastaların sırlarını hekimlere anlatması, kurgusal öykülerim için önemli bir konu zenginliği oluşturuyor. Sıradan olayların altından olağanüstü olaylar çıkarıyorum."**

Öykü dışında tiyatro oyunu, deneme, anı gibi türlerde yazılar da kaleme alan Gülseren Engin, ödül alan **"Sıradan Öyküler"** adlı eserinin, yalnızlık, aşk öyküleri ve ensest gibi konulardan oluştuğunu belirtiyor.

Engin'e göre öykü yazmak zor bir iş. Kolay okunması ve başladığı romanları zaman yetersizliğinden bitirememesi nedeniyle öykü yazdığını anlatan Engin, **"Öykücülük ölmüyor. Devam edecek. Ama öykünün okurla yeterince buluştuğu söylenemez. Yayın dünyasının sorunlarına karşın hâlâ öykü yazılması umut verici"** görüşünü dile getiriyor.

Öykü dergilerinin yeterli olduğuna inanmayan Engin, bilgi çağında edebiyatın kitaplardan bilgisayarlara aktarılacağına, yayın dünyasının bu nedenle ortadan kalkacağına inanıyor.

Öykücülüğün yerel olanı yansıtarak evrenselliğe ulaşması gerektiğini savunan Engin, **"Ben bir kentliyim. Belli bir çevrem var. Öykülerimde kent insanının sorunlarını ve yaşadıklarını anlatıyorum. Benim yerellik anlayışım kentle sınırlı"** diyor.

"Öykülerimde dolaylı olarak yer alırım. Öykü ve romanın kurmaca olması gerekir" diyen Engin'e göre yazar, didaktik olmamalı.

Engin, **"Okura mesaj vermem yanlış olur. Gerçeklerden yola çıkıp kurmaca öyküler yazıyorum. Yazar, öğretmen değildir"** diyor.

Gülseren Engin için Yunus Nadi Ödülü'nün ayrı bir önemi var: **"Yunus Nadi Yarışması'na birçok kez başvurdum. Gece yarılarına kadar daktilo başında çalıştım. Olmadı, yeniden yazdım. Bu kez birinci olmaktan büyük mutluluk duyuyorum. Birçok ünlü yazarın katıldığı bu yarışmada ödül almak gurur verici."**

Demir Özlü, ödüllü romanında yurdundan ayrı düşen yazarı anlatıyor

'Bu bir anti-roman oldu'

MİYASE İLKNUR

Yunus Nadi Ödülleri'nin bu yıl Roman dalındaki sahibi **Demir Özlü**. Edebiyat dünyasının ünlü ismi Demir Özlü, 1959'dan beri gerek roman gerekse öyküleriyle birçok ödül kazandı. **Yunus Nadi** adına ilk kez ödül alacak olan yazar, edebiyat araştırmacılarının **"Bunalım Edebiyatı"** adını verdikleri yazın akımının öncülerinden biri sayılıyor. Demir Özlü'nün ödüle değer görülen romanı **"İthaka'ya Yolculuk"** adını taşıyor. 1979'da İsveç'in başkenti Stockholm'e giden ve 10 yıl süreyle anayurdundan ayrı yaşamak zorunda olan yazar, yurda dönüş tarihi olan 1989'dan beri de İstanbul'la Stockholm arasında gidip gelen bir göçebe yaşam sürüyor. Önce sürgün, ardından da göçebe bir yaşamın armağanı olan **"İthaka'ya Yolculuk"**ta anayurdundan ayrı düşmek zorunda kalmış **Ulysses** adlı yazarın içine düştüğü boşluğu ve hüznü karşılıklı konuşmalar ve sorular yoluyla anlatırken geçmişle bugün arasında gidip geliyor. Romanın kahramanı, Ulysses'in bugünüyle birlikte çocukluğundan başlayarak bütün geçmişini, o geçmişin yaşandığı ortamı ve mekânları da ayrıntılarıyla anlatım yolunu seçen Demir Özlü aslında Ulysses'in ta kendisi.

Yazarın yurdundan ayrılmasıyla başlayan İstanbul özlemi, ne zaman biteceğini bilmediği bir yolculuğa çıkarıyor onu. Tıpkı sevgili ülkesi İthaka'ya dönebilmek için akıl almaz güçlüklerle dolu bir yolculuğa çıkan Ulysses gibi yazarı da sonu bilinmeyen bir yolculuğa çıkıyor.

Demir Özlü'nün bu romanında dil, yani Türkçe ön planda. Demir Özlü romanı yazarken dilin kendisini esir aldığını şu sözlerle doğruluyor: **"Bu romanı yazarken bir bölüm bana gelince, beni çarpınca -buna esin denebilir mi bilmiyorum- dil, yani Türkçe'nin bana egemen olduğunu fark ettim. Yazmaya oturduğumda dil, adeta kendi kendini yazdırıyordu. Bu bölümleri yazarken ben dilin ardından koşturmak zorunda kalıyordum."**

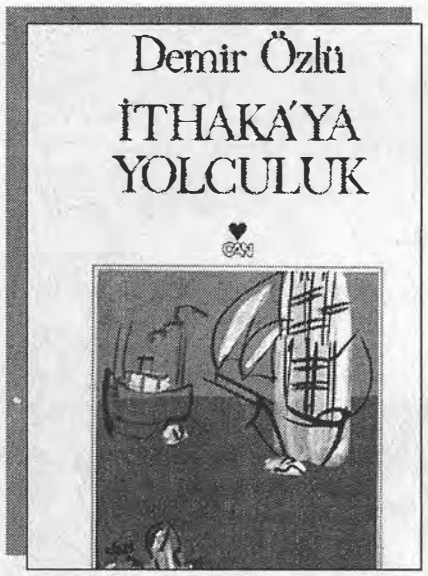

Yer yer Fransız yeni roman tekniğini kullandığı eserinde bugüne kadar **"olamaz"** dediği, Türkiye'de gerçekleştirilemeyeceğini sandığı şeyi gerçekleştirmiş. Edebiyata başladığı günden beri yakından izlediği Fransız yeni romanının Türkiye'de yazılamayacağını düşünen yazar, bu düşüncesini gerekçelendirmesini Fransa'daki koşulların, teknolojik gelişimin ve onun insan ruhuna yansımasının Türkiye'de görülemeyeceğine dayandırıyor. **"Ancak İthaka'ya Yolculuk'u yazarken aklıma gelen Fransız yeni roman teknikleriydi. Romanın teması da ara sıra geliyor, beni yakalıyor sonra da elden kaçıyordu. Böylece romanı buluşturan bölümler 16 yılda yazıldı"** diyor.

Demir Özlü, yaptığımız söyleşide kullandığı yazım tekniği nedeniyle **"İthaka'ya Yolculuk"**u bir anti-roman olarak tanımlıyor. Yine de **"Bilmiyorum, kendi temamı -bir zamanlar içime yerleşmiş olan ayrı düşme temasını- anlatabilmem için başka biçimler de bulunabilir miydi"** diye soran yazar kendi romanı ile Fransız yeni romanını şöyle ilişkilendiriyor:

Yazar, Fransız yeni roman tekniğini kullanarak yazdığı "İthaka'ya Yolculuk"ta sürgündeki Ulysses'in ilk yıllarının yalnızlığı, boşluğu ve hüznünü ile hem yaşadığı ortamı ve mekânı hem de çocukluğundan başlayarak bütün geçmişini, o geçmişin yaşandığı ortamı ve mekânları sorular ve karşılıklı konuşma şeklinde anlatırken aslında kendisinin sürgündeki konumunu ve bir anlamda geçmişini sorguluyor.

"Karşılıklı konuşma ya da sorularla karşılıklar, benim 60'lı yıllar çevresinde hemen hemen bütününü okuduğum Fransız yeni romanının (Nouveau Roman) temsilcilerinden Robert Pinget'nin **L'Inquisitoire** romanında vardı. Bu teknik Pinget'den geliyor desem, belki doğruyu söylemiş olurum. Fakat Pinget, bunu, bir cinayet olayının sorgulaması çevresinde kullanmıştı. Bense kendimi anlatabilmek için kullandım.

XIX. yüzyıl romanının önemli öğeleri, olay örgüsü ile roman kahramanları, romanda başlangıç, gelişme, sonuç bölümleri bu denemede çok ötelere, görülmesi güç kıyılara itilmiştir. Bu bakımdan İthaka'ya Yolculuk, Fransız Yeni Romanı çevresinde eleştirmenlerle gazetecilerin yarattıkları bir deyimle bir **'anti-roman'**dır."

Anlatımın, ünlü Yunan ozanı **Kavafis**'in İthaka adlı şiiri üzerinde kurulduğunu ve bölümlerde sık sık, edebiyatta sürgünün simgesi olmuş Ulysses'in o uzun İthaka'ya dönüş yolculuğuna göndermelerde bulunduğunu belirten yazarın, bu romanı yazmaya karar verişi sürgünde bulunduğu günlere rastlıyor.

"1982 yılının uzun kış mevsiminde, Stockholm'de, evimin, sitenin ağaçlıklı bahçesine bakan salonunda otururken içinde bulunduğum durumu (beni çevreleyen yalnızlık, boşluk, arkada bırakılmış şeyler, sakinlik ve içimdeki şiir) anlatabilmek için yeni bir anlatun biçimi bulmaya zorladım kendimi. Bu kitapta karşılaşacağınız soruşturma biçiminde karar kıldım."

Yazar, bu romanı yazdığı süreçte boş durmayıp başka üretimler gerçekleştirdi ki bunların başında **"Tatlı Bir Eylül"** geliyor.

19 yaşında edebiyata başladığı zaman iki kitabının olmasını kendisi için bir ütopya sayan yazar, bu yaşa gelince birçok kitabının olmasını aşkınlıkla karşıladığını söylüyor. **"Neden ille de iki kitap"** sorusuna **"O zaman yazar örgütlerine üye olabilmek için iki parlak kitabının olması gerekiyordu"** diye yanıt veriyor.

Demir Özlü, gerek felsefe öğrenimi gördüğü Paris'te, gerekse yurdundan ayrı kalmak zorunda kaldığı yıllarda, Berlin ve Stockholm'de farklı edebiyat çevreleri içinde yer aldı ve yakından tanıma olanağı buldu. Türkiye'de içinde yer aldığı çevre ile yurtdışında karşılaştığı edebi çevreler arasındaki farkları ve kendisinde bıraktığı etkiyi anlatmasını da istedik yazardan.

"Yolum yurtdışına düşünce en çok karşılaşmak istediğim yazar Alen Ginsberg**'di. Onu çok seviyorum. Beat Generştion felsefesine yakınlık duymamak olanaksızdı. O, bir anlamda** Sartre**'ın Amerika'ya yansımış biçimiydi. Alınanya'da kaldım. Birçok tanınmış yazarla karşılaştım. En çok üzerimde iz bırakan** Wargas Manuel Loşa **oldu. Bizden, yani bir Türk'ten farksızdı. Ve daha sonra Cumhurbaşkanı adayı olduğu halde hiçbir bürokratik tavrı yoktu. Pen Kulübü'nün bir akşam yemeğinde karşılaştık. Batılı yazarların hemen hemen hepsi kendini övmekten kaçınan kişilerdir. Türkiye'de bunun tam tersi bir gelenek oluşmuş gibi. Örneğin; kendisiyle yapılan konuşmalarda Batılı yazarlar eski-yeni yazarlardan mutlaka söz ederler. Türkiye'de bakıyorum çoğu yazar sadece kendisinden söz ediyor."**

Demir Özlü çok ödül alan yazarlar arasında üst sıralarda yer alanlardan. **"Çok ödül almak okurda antipati yaratır mı"** sorusuna **"Evet yaratır"** şeklinde yanıt veriyor. Belki bu kaygı nedeniyle olsa gerek bu yıl kendisine verilen birçok ödülü almaya gitmemiş. Ancak **"Yunus Nadi Bey'in adına konan ödülü reddetmeme imkân yok"** diyor yine de.

Türkiye'de birçok yazar yarışmalarda oluşturulan jürilerden sıkça yakınır. Hatta daha da ileri gidip bu konuda **"bir mafya"**nın oluştuğunu öne sürenler de var. Peki Demir Özlü, bu görüşe katılıyor mu acaba?

"Hayır katılmıyorum" diyor ve ekliyor:

"Ülkedeki jürilere baktun, gözden geçirdim. Genel olarak jürileri iyi buldum. Hemen her jüride usta edebiyatçılar ve dürüst insanlar görev almış. Türkiye'de herkes birbirini tanıyor. Çok iç içe bir toplum. Aynı mekânları kullanıyor. Örneğin; Jean Genet **ve** Blaise Cendrars **ya da** Conrad **ve** Mellvill **gibi başını alıp giden, serüvenden serüvene kaybolmuş edebiyatçılar bulunmuyor. Bu durumda Yunus Nadi Ödülü'nü reddetmeme imkân yok."**

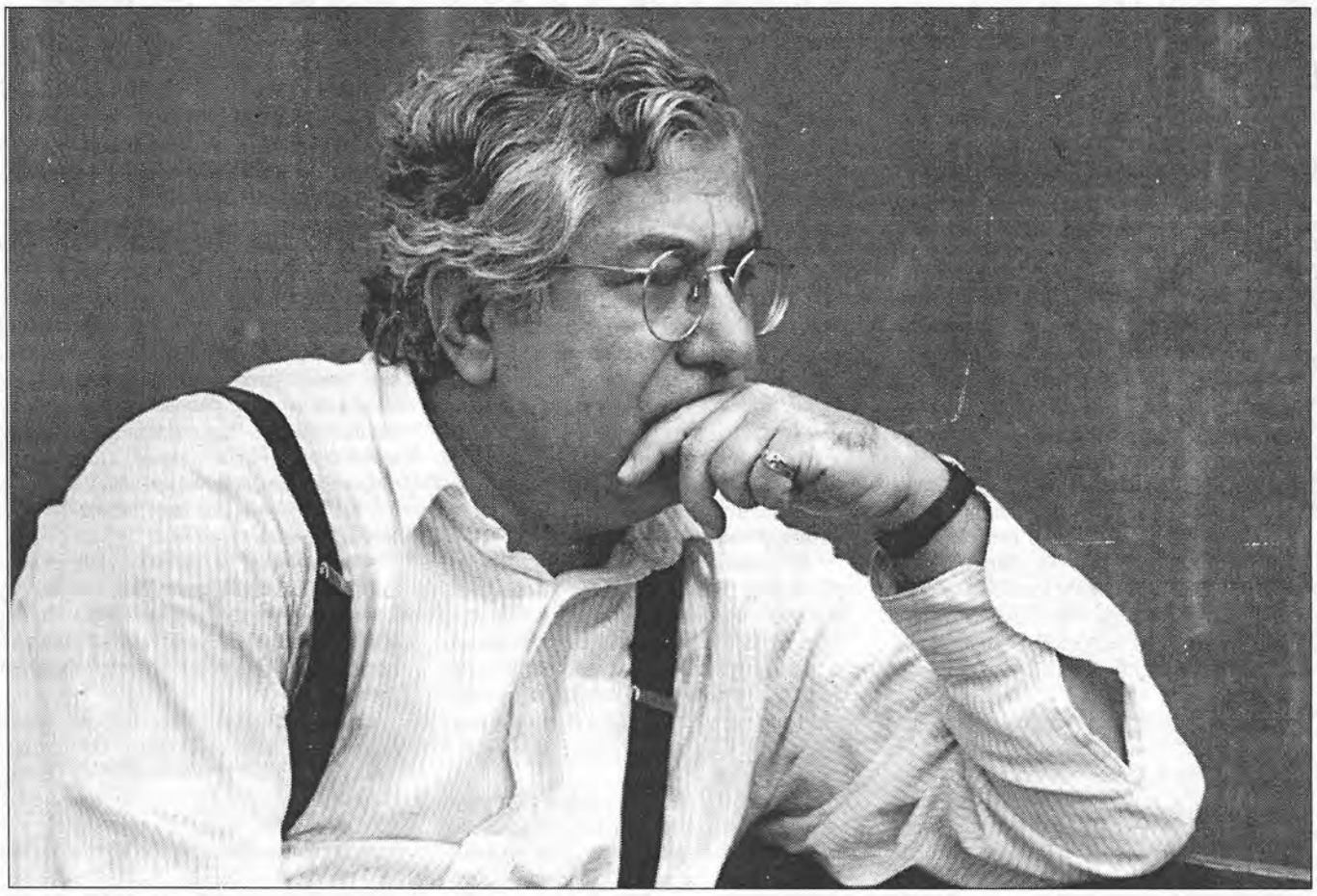

Öykü içinde öykülerden bir roman: Nü Peride

'İçimizdeki katili arıyorum'

Hakan Akdoğan, Osmanlı Devleti'nin çöküş döneminden günümüze kadar uzanan bir aşk öyküsünü işleyen "Nü Peride" adlı kitabı ile roman dalında Yunus Nadi Ödülü'nü kazandı. 1971 Ankara doğumlu olan Akdoğan, Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dil Bilimi Bölümü'nden mezun olmuş, ancak 10 yıldır edebiyatla uğraşıyor.

BAHAR TANRISEVER

ANKARA - Hakan Akdoğan'ın yazarlığa ilk adımı, Yunus Nadi Roman Ödülü'nü getirdi... Yayınevlerinin basacak kadar ilgi göstermediği **"Nü Peride"** ile ödül kazanan Akdoğan, okuyucusuna yaşamın değişik yönlerini sunmaya çalışırken, bastırılmış şiddeti sorguluyor. Kahramanlarını tutkulu ve amacı uğruna ölümü göze alan kişiler arasından seçerek, **"Kendimizden bile sakladığımız potansiyel birer katil olan içimizdeki ikinci kişiyi"** arıyor...

Hakan Akdoğan, Osmanlı Devleti'nin çöküş döneminden günümüze kadar uzanan bir aşk öyküsünü işleyen **"Nü Peride"** adlı kitabı ile roman dalında Yunus Nadi Ödülü'nü kazandı. 1971 Ankara doğumlu olan Akdoğan, Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dil Bilimi Bölümü'nden mezun olmuş, ancak 10 yıldır edebiyatla uğraşıyor. Yunus Nadi Ödülü'nden duyduğu, mutluluk kadar da sorumluluk:

"Bu ödül bana yazınla dolu günler vaat ediyor. Ama şimdi üzerimde ağır bir yük hissediyorum. Bu ödülü kazanan bir kişi her eserinde bir öncekini geride bırakmalıdır, daha güzelini yaratmalıdır. Çok çalıştım ve karşılık beklemeden çalıştım. Yazmak her şeyden önce kendime karşı bir sorumluluktu."

Yaşamının geri kalanında yalnızca 2 olgudan emin: Bir gün öleceği ve ölene kadar yazacak olması... Kahramanlarının en önemli özelliği tutku. Akdoğan, **"Ben içimizdeki bastırılmış şiddeti sorguluyorum. Kendimizden bile sakladığımız potansiyel birer katil olan içimizdeki ikinci kişiyi arıyorum. Bunu romanımda benim için ve onu okuyanlar için var olan kahramanlara yaptırıyorum. Tutkulu insanları seçmem bu yüzden. Onlar çok daha farklı"** diyor.

Akdoğan, kitabı üzerine sorularımızı şöyle yanıtladı:

- Edebiyata ilginiz nasıl başladı?

- Ortaokuldan beri gerek şiir, gerekse öykü olsun yazıyordum. Ama asla cesaret edemedim bunları bir dergi ya da yayınevine göndermeye... Yazdıklarımı okutmak ancak üniversite ortamında mümkün olabildi ve olumlu tepkiler aldım. Sonunda dağıtımı sınırlı kalan **"Mermerden Ev"** adında bir öykü kitabı yayımladım. Küçük de olsa bir okur kitlesi edindim. Kitap büyük heyecan uyandırmıştı. Tüm bunların sonunda Yunus Nadi Roman Ödülü kazanan **"Nü Peride"**yi yazdım.

- Konularınızı ve kahramanlarınızı seçerken özellikle dikkat ettiğiniz unsurlar var mı?

- Değişik konuları birbirine bağlamayı çok seviyorum. Her konuyu seçebilirim. Ama çok sıradan konular beni çekmiyor. Uçlarda yaşayan, tutkulu insanların hayatları ilgimi çekiyor. Bir amaç uğruna savaşan, sonuç elde edemeyecek bile olsa bir şeyler için çabalayan insanların hayatlarını yansıtmak istiyorum. Nü Peride'nin başında ve sonunda ön plana çıkan Necati, sakat, cinsellikten yoksun, ama bir o kadar tutkulu bir erkek. Sevdiği kadının başka bir erkekle yaşadığını öğrendiğinde oldukça romantik ve acılara katlanmasını bilen birisi olarak gördüğümüz bu adam ikinci yüzünü çıkarıyor ortaya. Öldürme ve acı çektirme dürtüsü sarıyor Necati'yi...

- Nü Peride nasıl ortaya çıktı?

- **"Mermerden Ev"** basıldığı gece oturdum masanın başına **"Aslında bu iş daha yeni başlıyor"** dedim ve şiire yakın bir şeyler yazdım. Derken bunlar biraz daha genişledi. Osmanlı dönemine ait bir kişi hayalimde canlanıyordu. Tutkuları olan, acılar çeken biri... Bu kişinin yasaklar içinde boğulacağını düşünüyordum. En uygun da bir ressam olabilirdi. Ressam Halil ve Ermeni Ante. Osmanlı dönemine ait iki belirgin kahraman. İki adam da tutkulu insanlar. Özellikle Halil, tutkusu uğruna ölüme gidiyor. İnanılmaz bir şey ama.. bazı geceler kendimi Halil gibi hissettim. Onu çok canlı biçimde yaşadım...

Romanı yazmadan önce geniş bir araştırma yaptım. Osmanlı tarihi ile ilgili birçok kitap okudum, ansiklopedi karıştırdım. Resim sanatı ve psikoloji üzerine kitaplar okudum. Önce 15 sayfalık bir öykü çıktı ortaya. Daha sonra öyküyü de geliştirerek, **"Nü Peride"**yi yazdım.

Romanın kurgusal bir yapısı var. Ama tamamıyla değil. Kişiler olmasa bile İstanbul'un altında bu romandakine benzeyen dehlizler olduğunu biliyoruz. Osmanlı'ya kahve ve tütün getiren buna benzer kişiler olduğu da ortada...

- Geriye dönüşlerden oluşan yapıtınızda kullandığınız yazım biçimini anlatır mısınız...

- Öykü içinde öykülerden oluşuyor. İlk bölümü ele alırsak kitaptan bağımsız bir öykü olarak okunabileceğini görürüz. Ve bu öykü içinde hem bu öyküden hem de birbirlerinden bağımsız olarak okunabilecek iki bölüm daha var. Zaten kitabımın çıkış noktası da bu ilk bölümdeki öykü oldu. Romandaki tüm öyküler arasında bağ kurmak ve bunu bir roman haline getirmek çok çetin, ama zevkli bir uğraştı. Kendim de bu boyutlara ulaşmasını beklemiyordum.

Nü Peride'nin kimi yerinde 1. tekil, kimi yerinde 3. tekil şahıs kullandım. Klasik roman tarzından şiirsel anlatıma geçtim. Bu ikisinin de iç içe olabileceğini göstermeye çalıştım.

- Romandaki şiddet öğesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Bir roman için en gerekli şeylerden biri, çok değişik, vurucu, ilginç bir sondur. Özellikle son zamanlarda bu şiddet üzerine eğilmeye başladım. Yeni yazdığım romanda, zaten tamamıyla insanın içinde barındırdığı şiddet, öldürme eğilimi, hepimizin gizlediği asla karşılaşmak istemediği bazı duygulara eğiliyor. Bu kitap 4 yılda bitti, son bölümü 1 gecede yazıldı.

Her gün bu tür şiddetin örneklerini görüyoruz. Örneğin, sinema sanatı tamamen buna yöneldi. İnsanların içinde gizlediği öldürme isteğini işliyor. İnsanların içinde gizlediği, söyleyemediği, yasakladığı duygular, bunları açığa vurduğunda karşılaştığı zorluklar... Şiddet engellenemez boyutlara ulaştı. Küçük çocuklar ellerine silah alıp, okul arkadaşlarını öldürüyorsa, bu, şiddetin giderek kontrolden çıktığının işareti değil midir?

- Okuyucuya mesaj iletme kaygınız var mı?

- Öncelikle şiddetin boyutları... Kendimize bile itiraf edemediğimiz şiddet! Ayrıca duyguların evrenselliğini anlatmayı amaçladım. Yüzyıllar önce Osmanlı İmparatorlu'nda yaşanan acılı aşklar, dostluklar günümüzde de aynı şekilde yaşanabiliyor. Tutkulu insanların aşklarınınsa bu acılardan en büyük payı aldığını görüyoruz.

Romanda, Necati gayet romantik, acılara boyun eğen biri gibi algılanıyor. Nü Peride'de insanların sakladığı bir yüz olduğunu göstermek istedim. Benim kitabım şiddete karşı bir eleştiri içermiyor, ama insanların farklı bir yüzü olduğuna, hepimizin içinde gizlediği, kendine bile anlatmaya, göstermeye korktuğu bir yönümüze işaret ediyor. İnsanların içlerindeki şiddeti olmadık bir yerde meydana çıkararak kötü anlar yaşamaları yerine, kendi kendilerine düşünüp bunu bulmaları ve dizginleyebiliyorlarsa zamanından önce dizginlemeleri çok önemli.

- Öykü ve roman nasıl bir işlev taşımalı?

- Öykünün tanımı tam olarak yapılamaz. Yapılsa da bu, zaman geçtikçe değişime uğrar. Gerçeğe uygun olmasını öngören birçok yazar fikrini değiştirmiş durumda. Kurmaca ve gerçek iç içe yazılıyor. Öykü ve roman kurguda ayrılıyor. Bence öyküdeki kurgu çok daha hassas. Romana gelince, yaşamın değişik yönlerini sunmalı okuyanlara... Kişi kendisini de bulmalı romanın içinde ya da en azından kendisinden bir şeyleri. Ancak bugünlerde özellikle genç yazarların, yapıtlarında yalnızca kendilerini anlattıklarını görüyoruz. Kendi bunalımları, sorunları, sevinç ve duyguları ön plana çıkıyor. Bu, yerine göre güzel ama genelde bu türde yazılmaya başlandı. Daha çok araştırma ile kendileri dışında topluma bir şeyler verebilecek kahramanların yaratılması gerekiyor. Romanın esas amacı bence bu. Toplumu yönlendirmek ya da eğitmek. Roman burada yol gösterici bir işlev üstleniyor.

- Son yıllarda öykü dünyasında ürün veren genç yazarların sayısında bir artış olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Son zamanlarda yarışmalarda usta yazarlarla birlikte genç yazarların da dereceler aldığını görüyoruz. Bu da gösteriyor ki artık Türkiye'de insanların belli bir yaşı geçmesine gerek yok belli eserler verebilmesi için... Çok daha erken bir kültürel doygunluğa erişip, bunu dışarıya yansıtabiliyorlar. Ancak bu gençlerin kitap dosyaları yayınevlerinde sırada bekliyor. Yarışmalarda derece alabilenler dışında birçok yetenek kaybolup gidiyor ya da yazmaktan vazgeçiyor...

- Geleceğe yönelik hedefleriniz ve beklentileriniz neler?

- Tek amacım yazmak. Şu anda elimde küçük bir kitabı oluşturacak kadar öykü var. Yeni romanımın da yarısına geldim. Tabii ki günümüzde sadece yazı yazarak yaşamak herkese nasip olmaz. Eğer öyle yapabilirsem ne mutlu bana...

Gazete ve dergiler düzenledikleri yarışmalara yenilerini eklemeliler. Ödülün büyüklüğü ya da olup olmaması değil önemli olan. Büyük ödüllerin yanında henüz eseri yayımlanmamış kişilerin katılabileceği yarışmalar da düzenlenmeli. Bu tür yarışmalar var.. ancak sayısı çok az.

Şiir ödülünün sahibi Mehmet Kâzım Kumpasoğlu İzmir'in kendisini etkilediğini söylüyor

'İyi şiir değerini her zaman bulur'

ASUMAN ABACIOĞLU

Sokaklarda gizlenir geçmiş
Aramak yazgımdır ben Mehmet Kâzım
Smyrna ananın bin gözlü oğlu
Yosun kokulu göğsünde yatarım kentin
Benden doğar zamanın siyah kuşu Yunus Nadi Yarışması'nda Şiir Ödülü'nü son üç yıldır İzmirli şairlerin almasında bu kentin bir payı var mıdır bilinmez. Bu yılın Şiir Ödülü'nü alan Mehmet Kâzım'ın son kitabı Yılkı Teknesi'nde yazdığı gibi belki de İzmir'in **"unutulmuş inceliklerin kenti"** olması şairlerini etkiliyor.

Ödülün bu yıl da İzmir'e gelmesinden büyük mutluluk duyduğunu belirten Mehmet Kâzım, bunun ayrıca şiirdeki **"merkez-taşra"** tartışmalarının çok da yerinde olmadığını gösterdiğine inanıyor ve **"İyi şiir nerede olursa olsun değerini bulur"** diyor.

1955 İzmir doğumlu olan Mehmet Kâzım, 1986'dan 1997 yılı başına değin şiirlerini yayımlamaya ara verdiğini söylüyor.

Daha önceki dönemde yayımladıklarıyla ilgili kendini sorguladığı bu süre içinde yazmayı sürdüren Kâzım, şiirlerini yayımlamaya ara vermesinin nedenini, yeterince derinleşemediğini düşünmesi ve **"pişman olacağı bir kitap çıkarmak"** istememesi olarak açıklıyor. 1997 yılı başından itibaren yeniden şiirlerini yayımlamaya başlayan Kâzım'ın, geçen yıldan bu yana aldığı ödüllerin sayısı dörde ulaştı. Bu ödüllere bakarak Mehmet Kâzım, yayına ara vermekle doğru bir iş yaptığına inanıyor. Kazım'ın, Yunus Nadi Şiir Ödülü'nün yanı sıra Yılkı Teknesi adlı kitabını oluşturan şiirleriyle aldığı **"Arkadaş Z. Özger Şiir Ödülü"** (Övgüye Değer Dosya), **"PEN Edebiyatçılar Derneği Edip Cansever Jüri Özel Ödülü"** ve **"İbrahim Yıldız Şiir Ödülü"** (Övgüye Değer Dosya) bulunuyor.

Şiire, 1970'li yıllarda başlayan Mehmet Kâzım'ın asıl mesleği İnşaat Mühendisliği. Kendisini **"çok okuyan, az yazan biri"** olarak tanımlayan Kâzım, Türkiye'nin en iyi okurlarından biri olduğunu söylüyor. 1986'da Eylül dergisinin sanat danışmanlığını yaptığı sırada, Kâzım, işle çelişkiye düştüğünü belirtiyor. Kendisini yeterince derinleşememiş hissederken, başkalarının şiirlerini değerlendirmekten rahatsız olan ve bunun haksızlık olduğunu düşünen Kâzım, kendini ve şiirlerini sorgulama dönemine giriyor. Daha önceleri şiiri, **"toplumcu"** ve **"karşı taraf"** olmak üzere kalın çizgilerle ayıran Kâzım, bu görüşlerini de değiştiriyor. **"Edip Cansever'i Turgut Uyar'ı, Cemal Süreya'yı, daha yakın dönemlerde Enis Batur'u okudukça bunun bir haksızlık olduğunu, aslında bunların çok kaba değerlendirmeler olduğunu, nesnel karşılığının olmadığını gördüm"** diyen Mehmet Kâzım, bu konuda geçmişte yazdığı yazıları da yok saydığını belirtiyor.

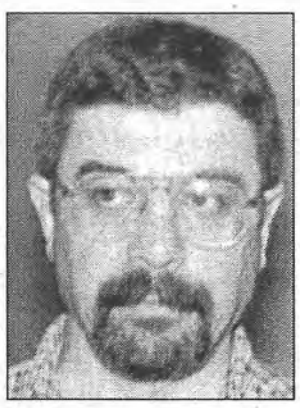

Şiirlerinin 'kendini, yaşadığı kenti, insan ilişkilerini ve toplumu' sorguladığını belirten Mehmet Kâzım kendi şiirleri üzerine konuşmayı sevmiyor, 'eğer konuşulacak bir şey varsa' bu işi başkalarının yapması gerektiğine inanıyor. Ödül aldığı dosyada ise tümüyle bir iç yolculuğu anlatan Kâzım, birçok konuda yaptığı yolculukları şiirleştirdiğini belirtiyor.

Şiiri kavramayı, sadece **"yatayda"** değil **"dik eksende de"** yapabilmesi gerektiğini düşünüp, yaşamının neredeyse tümünü okumaya ayırıyor. Okumanın kendisine çok şey kattığını belirten Mehmet Kâzım, sorgulama dönemini şöyle anlatıyor:

"Okuduklarımdan etkilenmekten hiç korkmadım, sadece taklit etmekten korktum. Hatta etkilenmemekten korktum. Ama etkilenmek ile taklit etmek arasındaki farkın altını çizmek istiyorum. Şimdi zannediyorum benim için yolculuğa başlayabileceğim noktaya geldim, yolculuğa başladım. Bu süreç yeni ve hep sürecek, zaten bittiği anda yazmanın anlamı kalmıyor."

Şiirlerde sınıflandırmalar yapmanın insanları kolaycılığa ve slogancılığa düşürdüğüne inanan Mehmet Kâzım, **"sol görüşlü"** ancak **"estetik anlamda zayıf"** şiirleri yayımlamayanların **"siyasi anlamda"** sorgulandığını, oysa şiirin her anlamda bir bütün olduğunu vurgulayarak, **"Bunun içinden estetiği soyutlamak çok yanlış, genelde toplumcu şiirin yaptığı bir hata bu"** diyor. Kendisine toplumcu, toplumcu gerçekçi, solcu, sosyalist adı veren insanların, çok daha titiz olmaları ve estetik konusunda daha büyük kaygılar taşımaları gerektiğini düşünen Mehmet Kâzım, kendisini de bu çerçeveye soktuğunun altını çiziyor.

Şiirlerinin, **"kendini, yaşadığı kenti, insan ilişkilerini ve toplumu"** sorguladığını belirten Mehmet Kâzım, **"Benim şiirim sorgulamalıdır. Yaşamım da böyle zaten. Yaşamıma koşut bir biçimde benim şiirlerim"** diyor. Mehmet Kâzım, kendi şiirleri üzerine konuşmayı sevmiyor, **"eğer konuşulacak bir şey varsa"** bu işi başkalarının yapması gerektiğine inanıyor. Ödül aldığı dosyada ise tümüyle bir iç yolculuğu anlatan Kâzım, **"aşktan zamana, gerçekten bilgeliğe kadar"** birçok konuda yaptığı yolculukları şiirleştirdiğini belirtiyor.

Yunus Nadi Ödülü alan şiir dosyasından hiçbir şiirin henüz yayımlanmadığını belirten Kâzım, bu ödülün kendisi için anlamını şöyle anlatıyor:

"Benim için çok önemli bir yarışma. Bir defa çok inandığım bir seçici kurul var. Öte yandan yazılarını ve kitaplarını çok sevdiğim, kendisine saygı ve sevgi duyduğum Yunus Nadi'nin adını taşıyor. Bunun yanı sıra bana göre tek okunabilir ve benim de tek okuduğum gazete olan Cumhuriyet'in yarışması. Böyle bir çerçevenin içinde olması nedeniyle benim için çok önemli. "

Şiirin yanı sıra öykü de yazan ve geçen yıl **"Samim Kocagöz Öykü Ödülü"**nü alan Mehmet Kâzım, yazmanın türlerle sınırlandırılmaması gerektiğini düşünüyor. **"Yaşamdan damıttıklarımı bir şekilde dışarıya vermeye çalışıyorum. Bu, öykü de şiir de deneme de olabilir. Hatta bunların bir arada kullanılmasının bile bir mahzuru olmadığını düşünüyorum"** diyor.

Çoğu yazar gibi **"geceleri yazan"** Mehmet Kâzım, uykusundan büyük ölçüde fedakârlık ediyor. Elinden geldiğince zamanını yazmaya ayırdığını, ancak yaşamın buna fazla izin vermediğini belirten Kâzım, bir gün insanların sadece yazarak yaşamlarını kazanabileceği günlerin geleceğine inanıyor.

Mehmet Kâzım, 1990'lı yılların şiirine yöneltilen eleştirileri **"haksızlık"** olarak nitelendirerek şu görüşleri savunuyor:

"Bizim şiirimiz onar yılhk dönemlerde sorgulanır ve o dönemle ilgili değerlendirmeler yapılır. 80'li yıllar 90'lı yıllar gibi. Siyasi anlamda da on yıllık dönemler yaşadığımız gibi aynı şey şiirde de oluyor. Burada özellikle 90'lı yılların şiirine bir haksızlık edildiğini düşünüyorum. Çünkü ortak şiir, ortak dil eleştirileri var; öne çıkan bir şiir yok, herkes aşağı yukarı aynı düzeyde aynı biçimde şiirler yazıyor gibi. Ben bunun böyle olduğunu sanmıyorum. Bunun en doğru yargıcı, daha uzun bir zamandır daha uzun bir süreçtir. Bu dönemden birtakım isimlerin çok ileriki yıllara kalacağını düşünüyorum. "

Şiir ödülünü paylaşan Nazmi Ağıl:

'Şiir benim için varoluş biçimidir'

- Kendinizi kısaca anlatır mısınız?

- 1964'te Eskişehir'in Mihalgazi ilçesinde doğdum. İlk ve ortaokulu burada okudum. sonra yatılı lise, İstanbul. 1982 yılında Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdim ve 1987'den bu yana bir devlet lisesinde İngilizce öğretmeni olarak görev yapıyorum. İş dışında, aynı bölümde lisansüstü öğrenimine devam ediyor, şiir yazıyor, şiir çevirileri yapıyorum. Okurlar zaman zaman Adam Sanat'ta yayımlanan şiirlerimden belki adımı anımsayacaklardır, ama sanırım daha çok **Canterbury Hikâyeleri**'nin çevirmeni olarak biliyorlar beni. İki çeviri kitabım daha var: **Açık Ev** (Theodore Roehke'den Seçmeler) ve şu aralar Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkacak olan **Dışbükey Aynada Otoportre** (John Ashbery). İşte böyle, bütün bunlardan artan (?) zamanlarımda da karım ve oğlumla büyük mutluluk duyuyorum.

- Şiir sizin için neyi ifade ediyor?

- Şiir benim için bir varoluş biçimi. Çok iddialı bir giriş oldu, farkındayım. Ama açıklayabilirim. Şiir özgür irademle seçtiğim az sayıda şeylerden biri de ondan. Çok başvurduğum bir benzetmeyle, yaşam bir otoyolda hızla akmak. Durmak, yavaşlamak yok burada. İşte şiir yol kıyısında bir piknik yeri, soluklanmaya. Ya da çağıltılı ırmakta suyun döndüğü yer, yavru su yılanına, küçük balıklara, yosun bitlerine bir fırsat tanıyarak **"Akıp gidene karşı, akıp gidenle yarışta."** Bu yarışı kazanmak olası mı? Değil elbet. Shakespeare şimdi anımsayamadığım bir sonesinde mermer tabletlere kazılan şiirlerin bile yok olacağına değinir dünyanın sonu geldiğinde. Öyleyse şiir de geçici bir yoğunluk, havadaki su buharının kristalleşme anı, yalağa düşüp erimeden önce. En çok şairler farkındadır bunun. **"Beni değiştiren zamanın yüzüne tükürdüm"** diyen İrlandalı şair **W. B. Yeats** gibi en çok direnen yine onlardır nedense. Ben de bu geçici yoğunlaşmaya inanıyorum. Herkes başka bir şeyde yakalayabilir bunu **T.S. Eliot**'ın tanımladığı **"durgun noktayı"**, **Tanpınar**'ın **"mavi, masmavi bir ışık"** içinde yüzdüğü eşik anı. Ben şiirde arıyorum. Böyle bir yoğunlaşmayla kor olup, zehir kesilip delerek zamanı, başka bir boyuta geçilebileceği duygusu var içimde. Ama **"Yarı yoldan ziyade yerden uzak/ Yarı yoldan ziyade maha yakın"** duruşum yüzünden cama çarpan bir sinek gibi başarısız olacağımı da biliyorum. Kimbilir belki de -**Borges, Ashbery** ve **Hilmi Yavuz** ustalara bir selamla- her şey gerçekten ayna, gerisi sır.

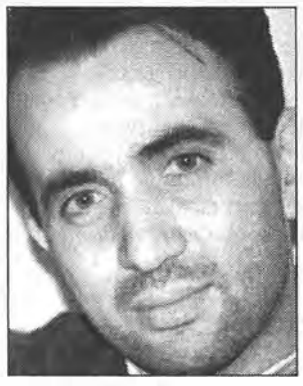

Şiir özgür irademle seçtiğim az sayıda şeylerden biri. Çok başvurduğum benzetmeyle yaşam bir otoyolda hızla akmak. Durmak yavaşlamak yok. İşte şiir yol kıyısında bir piknik yeri, soluklanmaya.

- Günümüzde şiirin durduğu yeri tarif eder misiniz?

- Günümüzde şiirin durduğu yere gelince, aslında durmuyor tabii. Ama hep o kapı eşiğinde, uslanmaz, usanmaz ve utanmaz bir yüzle: **"Ben ey derim ve severim ey demeyi bilenleri."** Sesini duyuramıyorsa şimdilik, bekler. Bilir ki **"Sus/mak kör kuyuda bir Yusuf / biriktiğini bilenlere / mahsus."** Sonra yeniden. Şiir günümüzde biraz itilmiş, biraz horlanmış, biraz sürgün. Ama geceleri **robert Lowell**'in kokarcaları gibi,tek doğal varlık, enerji ve umut sembolü olarak inip gelen o, çürüyen şehrin çöplüğüne. Ya da **Sylvia Plath**'ın bir şiirindeki mantarlar gibi, sessizce **"dünyayı işgale hazırlanıyor / bir ayağı kapı aralığında."**

- Şiiri sadece duyguların ifadesi olarak mı görüyorsunuz?

- Şiir neden yalnızca duyguların ifadesi olsun? İnsan düşünceleriyle ve maddi varlığıyla da bir bütün değil mi? Şiirin de böyle olduğu görülebilir edebiyat tarihine bakıldığında, klasik dönemden günümüze akıl ve coşku, **Apollon** ve **Diyonisos** arasında gider gelir şiirin sarkacı. Farklı farklı kuramlara dayanan çok başarılı ürünler ortaya konur her dönemde. Sorunuzu daha sarsıcı bir yaklaşımla ele alırsak, şiir hiçbir şeyin **"ifadesi"** olmak zorunda da değil bence.

Karikatür Ödülü'nü kazanan Yavuz Özhan yaşamının çizgilerle geçtiğini söyledi

Üç yaşında başlayan serüven

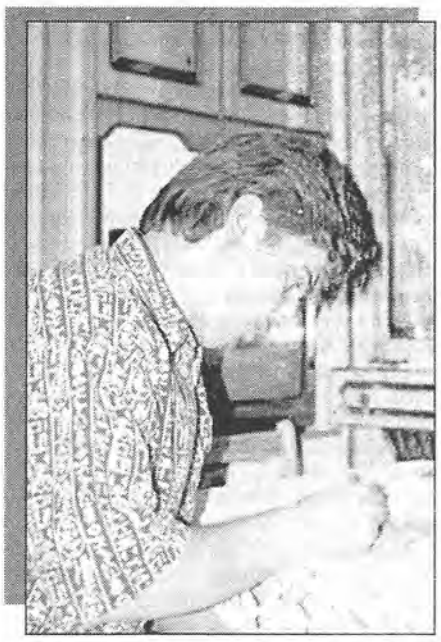

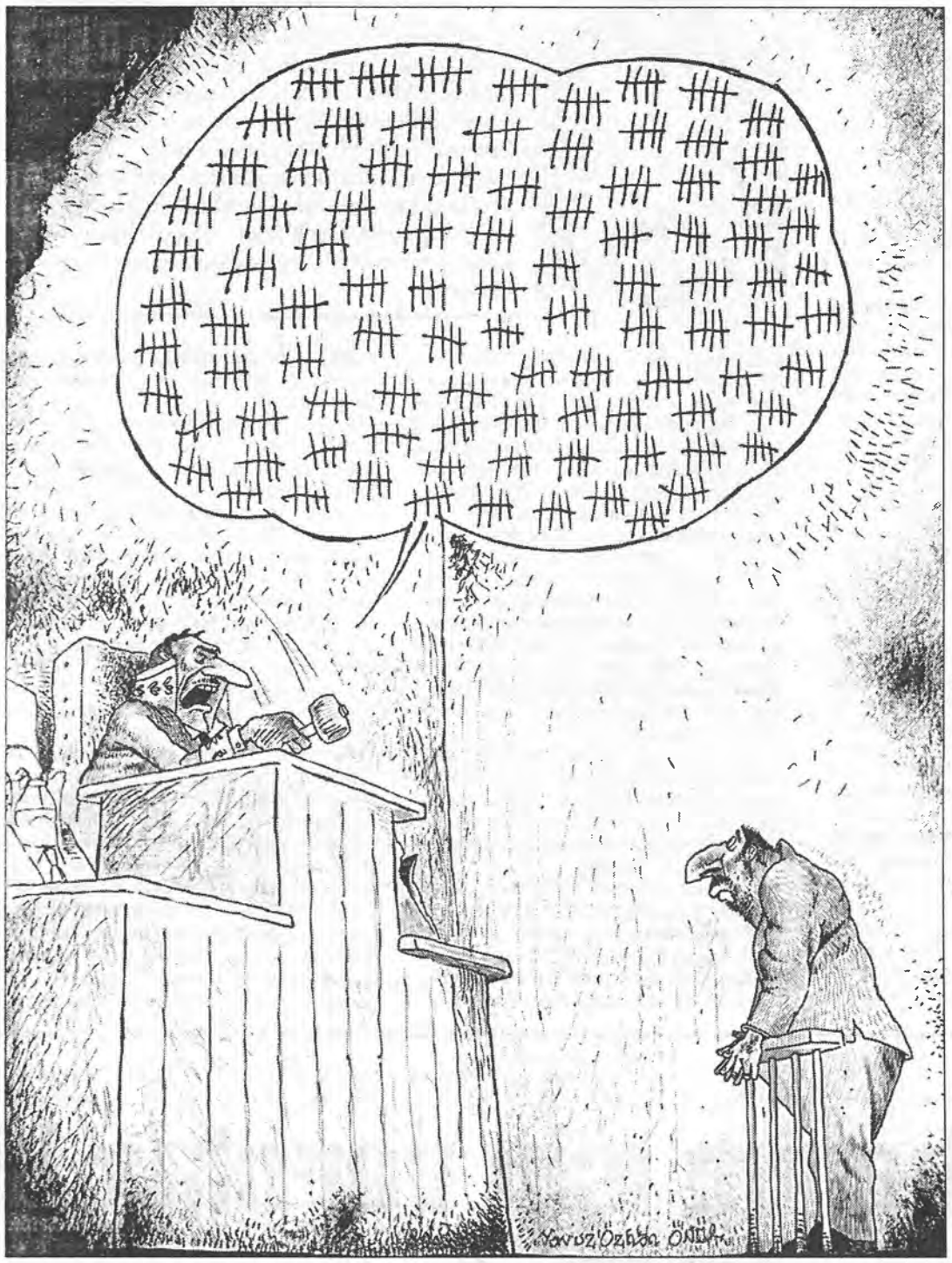

GÜLÇİN İLCİ

BURDUR - "Önce kendi kendime klasik eğitimden geçtim. Gazetelerde, dergilerde gördüğüm çizgileri taklit ettim. Sonra kendi çizgim, duygularım oluştu. Şu anda tamamen kendi duygularımı koyuyorum ortaya. Renkte, çizgide, düşüncede..."

Gazetemizin düzenlediği Yunus Nadi Ödülleri Karikatür Yarışması'nda birincilik ödülünü kazanan genç çizer **Yavuz Özhan Önür**, dünyaya gözünü açtığı günden bu yana çizgiler içinde geçen yaşamını böyle özetliyor.

Yavuz Özhan Önür, 1972 yılında Burdur'un Kuzköy'ünde doğmuş. İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi Burdur'da bitirmiş. Şimdi SDÜ Burdur Eğitim Fakültesi Resim Bölümü'nün son sınıfında öğrenci. Resim yapıyor, karikatür çiziyor, sergiler açıyor, yarışmalara katılıyor. Pek çok ödülü var. Ama Yunus Nadi Ödülü, onun için aldığı ödüllerin en büyüğü, en anlamlısı. Duygularını şu sözlerle yansıtıyor: **"Nobel Ödülü almış gibi seviniyorum. Cumhuriyet gibi bir gazeteden, gazetemden... Belki ilerde çok sayıda ödül alacağım, ulusal ya da uluslararası ödüller. İnanın beni hiçbir ödül bu kadar sevindirmeyecek. Anlatılmaz bir duygu."**

18-24 Mayıs Müzeler Haftası nedeniyle Burdur Müze Müdürlüğü'nce bu yıl on üçüncüsü düzenlenen karikatür yarışmasında babası da birincilik ödülü alan Yavuz Özhan Önür, **"Babam da sanatla ilgili. Gözümü açtığımdan itibaren tüm çocukluğum, hayatım çizgiler içinde geçti. Akbaba, daha sonra Gırgır mizah dergileri... Babam sürekli çizerdi. Beni de eğitti. Çizdirirdi. Kalem tutmayı, boya kullanmayı öğretti. Hareketli çizim yeteneğim gelişsin diye Tommiks, Teksas verirdi elime. Okumayı öğrenmeden çizgileri gözledim"** diyor.

Yavuz Özhan Önür, köy çocukları tarlada çalışırken, öğretmen bir babanın çocuğu olarak çizmeye başladı. 3 yaşında karaladığı çizgi romanların kahramanları ailesiydi, başkahraman kendisi. Çizdiklerini **"Utanmaz Adam"**daki gibi numaralandırırdı. Henüz okuma yazma ile tanışmamıştı ama, birinci karede kaçırılan kız kardeşini ikinci karede kurtaran oydu.

"Bu çalışmalar çizgimi geliştirdi" diyor ve ekliyor:

"3 yaşından beri çiziyorum ama hayatım boyunca izledim. Tomniks, Teksas ve diğerleriyle hareketli çizim ve gözlem yeteneğim gelişti. Sonra Oğuz Aral **eğitti beni. Gırgır dergisindeki, amatör çizerlerin gönderdiği karikatürleri eleştirdiği köşesini okurdum. Kendimce dersler çıkarırdım. Ortaokul yıllarımda da böyle sürdü. 1996 yılında Karikatürcüler Derneği'ne üye olduktan sonra uluslararası çizerleri, çizgileri izleme olanağı buldum. Yazısız karikatürü öğrendim. Taklitle gelişen klasik eğitim sürecimi böylece tamamladım."**

Yavuz Özhan Önür, köy çocukları tarlada çalışırken öğretmen bir babanın çocuğu olarak çizmeye başladı. 3 yaşında karaladığı çizgi romanların kahramanları ailesiydi, başkahraman kendisi.

Mizahın işlevinin, yazılı, sözlü ya da çizgiyle olsun, gerçekleri yansıtmak olduğunu belirten Yavuz Özhan Önür,

"Güldürürken düşündürmek... Bu işlevi yerine getirmeye çalışıyorum. Batı'da karikatür farklı. Bakar bakmaz gülüyorsun. Çünkü sorun yok. Trafik sorunu yok, sağlık sorunu yok, kuyruklar yok... Onlar o evrimi aydınlanma çağı ile geçirmişler. Bizde düşündürücü karikatür geçerli. Nedeni, çarpıklıklar. Toplumdaki, günlük yaşamdaki çarpıklıklar" diye konuşuyor.

Önür, Türkiye'de mizahçı olmanın çok kolay olduğunu da ironik biçimde özetliyor: **"Her şey çarpık. Günlük yaşamın kendisi mizah. Yakaladığında mizahçı oluyorsun."**

Yavuz Özhan Önür, toplumsal bilincinin gereği topluma bir şeyler vermeyi görev edinmiş, insanları uyandırmayı görev bilmiş. Çizgi güzelliği kaygısı da taşımakla birlikte karikatürün en iyi mesaj veren sanat dalı olduğuna inanıyor.

İnceleyerek, araştırarak, kendini geliştirerek yürüyor **"çizgi"**sinde. Sürekli okuyor. Bilimsel alandaki yenilikleri izliyor. Daha nitelikli konu bulabilmek, sorunlara daha duyarlı olabilmek için, insanlık görevini yerine getirmek için... İyi karikatürist olabilmek için genel kültürün de iyi olması gerektiğini düşünüyor.

"Karikatürcüler Derneği'ne üye olduktan sonra yarışmalara girmeye başladım" diyor. İlk ödülünü Karikatürcüler Vakfı ile Goethe Enstitüsü'nün birlikte düzenlediği **"Kapılar"** konulu uluslararası yarışmada alıyor.

Kazandığı **"büyük ödül"** Önür'e dil bursu ve Almanya'da dört ay kalma olanağı sağlıyor. Bu süre içinde bir grafik-reklam firmasında çalışması da kendi deyişiyle sanatının gelişmesinde etkili oluyor. **"Karikatürle resim sürekli örtüşüyor"** diyen Önür, Almanya'da öğrendiği yeni teknikleri de karikatürüne katıyor.

Yavuz Özhan Önür, teknik her şeyi kullandığı yapıtlarında, konu sınırlaması yapmadan çiziyor. insanlığı barışa, umuda, sevgiye, demokrasiye çağırıyor.

Türkiye'ye, bugün 60-70 yaş kuşağında olan çizerlerin anlayışından farklı bir karikatür anlayışının girdiğini söyleyen Önür, **"Bu anlayışı 1950'lerden sonraki DP iktidarı, NATO'ya giriş doğurdu. 1970'lere kadar böyle sürdü. Daha sonra Gırgır ekolü girdi Türkiye'ye. Bu çok önemli. Şu anda Türkiye'deki çizerlere bakın. Çoğu Gırgır'a karikatür gönderen amatör çizerler. Karikatürün gelişmesinde, yaygınlaşmasındaki pay sadece Gırgır'a mal edilemez, ama çok önemliydi Gırgır dergisi. Karikatürü tanıttı, sevdirdi. Tiraj olarak dünyada üçüncüydü. Bu çok önemli"** diye konuşuyor.

Yavuz Özhan Önür, bir kez Burdur'da, ikisi de Frankfurt'ta olmak üzere üç kişisel sergi açtı, üç yıldır girdiği yarışmalarda çeşitli ödüller aldı.

Türk-Alman Gençlerarası Karikatür Yarışması'nda büyük ödül, İzmir Yazıbaşı beldesinin düzenlediği **"Demokrasimizah"** konulu yarışmada başarı ödülü, Abbot firmasının **"Sağlıklı Beslenme"** konulu yarışmasında başarı ödülü, Hıbır dergisince düzenlenen **"Uyuşturucu"** konulu yarışmada mansiyon ve son olarak da gazetemizin kurucusu **Yunus Nadi** adına çeşitli dallarda düzenlenen yarışmada karikatür dalında birincilik ödülü.

Önür, **"Yarışmalarda gösterdiğim başarılar, aldığım ödüller kendime güvenimi arttırıyor. Doğru ve iyi yolda olduğumu duyumsatıyor"** diyor. **"Nobel Ödülü"** diye değerlendirdiği Yunus Nadi Ödülü yeni bir sayfanın başlangıcı Yavuz için; yüreklendiren, umutlarını gürleştiren...

Özakman, 'Vahidettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele' adlı yapıtı ile Sosyal Bilimler Araştırma Ödülü'nü kazandı

'50 yıldır Atatürk'e ihanet ediyoruz'

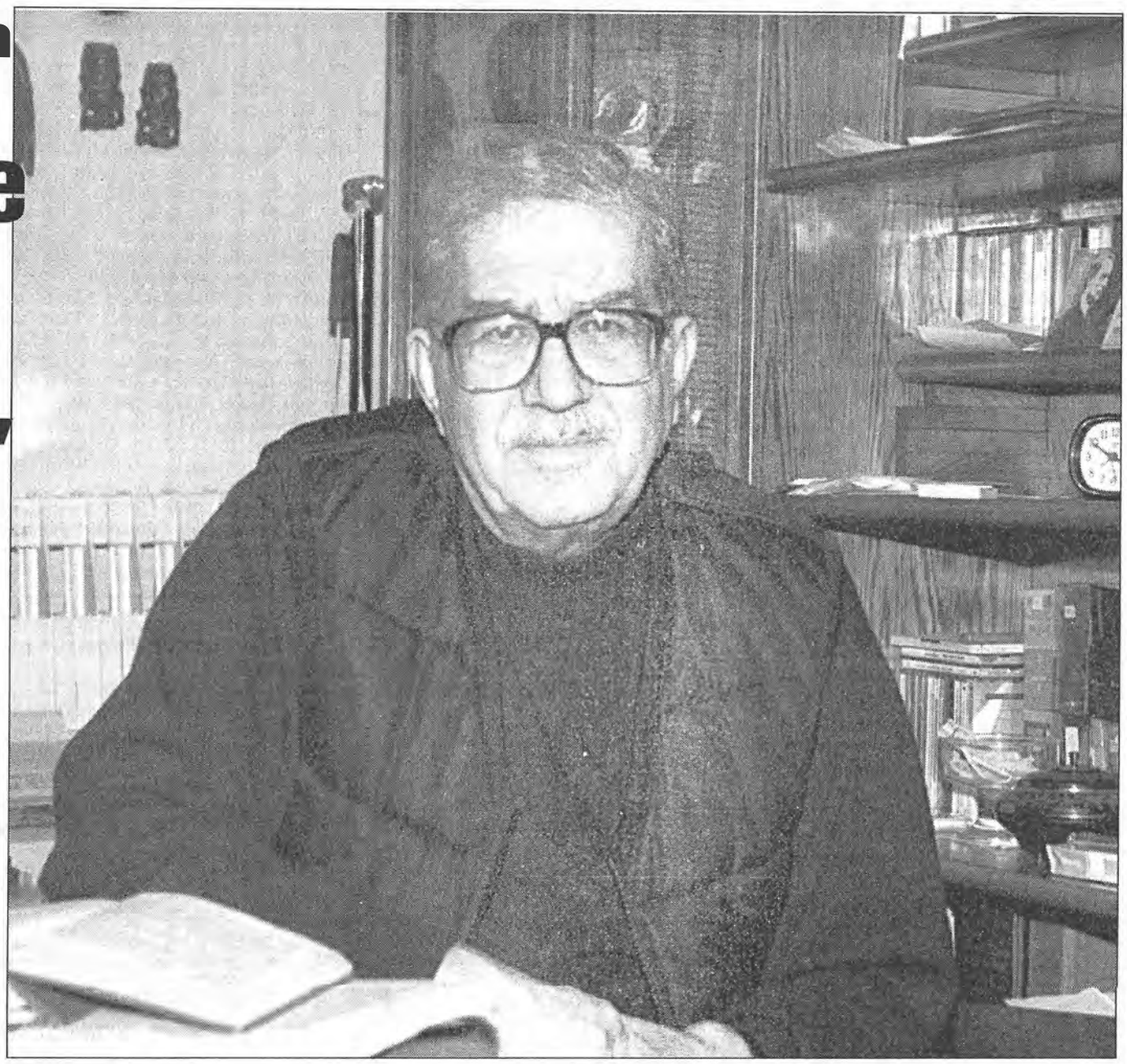

BAHAR TANRISEVER

ANKARA - "Biri isterse, bazı elverişli olay ve sözleri nirengi noktası kabul ederek, aralarını birkaç gerçek ayrıntı ve birçok da atmasyonla doldurabilir, işine gelen yerleri vurgulayıp, öteki olguları ve olayların akışını yok sayarak, yeni bir tarih yazmaya soyunabilir" diyor **Turgut Özakman**. Ve tartışmalara son noktayı koyuyor: Vahidettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele.

Turgut Özakman, Bilgi Kitabevi'nce yayımlanan Vahidettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele adlı kitabıyla Sosyal Bilimler Araştırma dalında Yunus Nadi Ödülü'nü kazandı. Özakman, yakın tarihe ilişkin iddiaları, 500'e yakın kaynaktan yararlanarak çürüttüğü kitabında bir de **"sahte tarih"** denemesi gerçekleştiriyor. Kişiler, görevler, yan olaylar ve dipnotlarda verilen bilgilerin çoğu doğru. Ama öykü uydurma... Sahte tarih yaratma yöntemini göstermek için bu örneği verdiğini belirtiyor.

DTCF Tiyatro Bölümü'nde halen öğretim görevlisi olan Turgut Özakman son olarak çekimleri süren **"Cumhuriyet"** filminin senaryosunu yazdı. Bugünlerde ders kitabını hazırlamaya çalışıyor, ardından Kurtuluş'un romanını yazmayı planlıyor. Özakman, kitabıyla ilgili sorularımızı şöyle yanıtladı:

- Vahidettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele nasıl ortaya çıktı?

- Bu kitabın öncüsü, Dr. Rıza Nur Dosyası adlı çalışmamdır. Milli Mücadele ve **Mustafa Kemal** hakkında söylenen bazı yalanların, geliştirilen masalların kaynağı Dr. **Rıza Nur**'un anılarıdır. Dr. Rıza Nur'un yalanlarını belirtmeye ve doğruları açıklamaya karar verdim. Rıza Nur'a yakın tarihimizin güvenilir ve sivil tanığı gözüyle bakan çevreler var. İnsanın gülesi geliyor. Adam anılarının bir yerinde gözüm mavidir diyor, diğer yerinde eladır diyor. Böyle biri işte. Kendisi hakkında bile tutarlı bilgi vermiyor. Daha çok, yine kendi anılarındaki bilgileri kullanarak, yine kendi söyledikleri ile yalanlarını ortaya çıkarmaya çalıştım, galiba başardım da. Rıza Nur'dan söz eden pek kalmadı...

Sonra öteki masalcıların kitaplarını, yazılarını topladım, yakın tarihimizle ilgili olarak bazı televizyonlarda yayımlanan programları derledim ve gerçeğe saygılı bir yurttaş olarak, tarihçi olmadığım halde, bunları ele almak sorumluluğunu duydum. İki yıl sürdü bu çalışma. 50 yıldır söylenen belli başlı tüm yalan, yanlış, saptırma ve yutturmacaların doğrularını açıkladım. 800 sayfaya yakın bir kitap oldu. Kitabın bu kadar kalın olmasının suçu benim değil, masalların çokluğu...

Bu yakın tarih masalları çok da satıyor. Anlaşılan masaldan hoşlanan bir milletiz.

Yakın tarihimiz hakkında iki ayrı tarih görüşü belirdi: Resmi tarih ve alternatif tarih. Resmi tarihin yerine bu sahte tarihi geçirmek istiyorlar. Aynı olaylar maksatlı olarak başka türlü anlatılıyor ve bunlar bazılarınca dikkate alınıyorsa, kısacası bir milletin bir kısmı bu tarihe, bir kısmı öbür tarihe inanıyorsa, bir millet, millet olma niteliğini koruyabilir mi? Bir gün ortadan çatlar mı, çatlamaz mı? Bu beni kaygıya düşürmüştü, şimdi de düşürüyor. Kitabı bu kaygıyla, bir görev sayarak özellikle gençlerimiz için yazdım. Atatürk ve Milli Mücadele hakkında yanıltılmış ve yanıltılacak olan gençlerimize, doğruları ve gerçekleri göstermeye çalıştım. Eğer gerçekte buluşmazsak, anlaşmazlıkta buluşuruz. Bunu geleceğimiz için çok tehlikeli görüyorum.

Ne **Vahidettin**'i küçültmek ne de Mustafa Kemal'i büyütmek için özel bir gayret gösterdim. Vahidettin'in durumu tarihi belgelerle, hatta kendi ifadeleri ile sabit, benim aleyhte bir çaba göstermeme gerek yok. Mustafa Kemal'in ise benim savunuculuğuma hiç ihtiyacı yok. Milli Mücadele yalnız Türkiye'de değil, dünyada belgelere dönüşmüş, büyük bir olay. Bu dönem üzerine masal söylemek için insanın çok cesur olması, gülünç olmayı göze alması gerek. Ama söylüyorlar ve uyduruyorlar. Tarih anlayışları, masal anlayışından farklı değil.

- Bu gelişmeleri genç kuşak açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Çağdaşlığın temel niteliği kuşkudur; önüne konulan değerleri, olguları, yargıları denetimden geçirmektir. Çocuklarımızın bir kısmına bu yeteneği kazandıramadığımız anlaşılıyor... Belli çevrelerce önlerine sürülen değerleri, olguları ve yargıları denetimden geçirmiyor ve anlatılan masallara inanıyorlar. Bu masallar giderek inanç halini alırsa, masalın yerine gerçeği geçirmek çok zor olur.

Bu konuda 50 yıl geciktik. Bu yalanlara başlangıçta karşı çıkılsaydı, bugünkü duruma düşmez, tarih açısından bile bölünmüş olmazdık. Ama zararın neresinden dönülse kârdır. Benim kitabım bu konuda yapılmış alçakgönüllü bir çalışmadır, sadece bir ilk adımdır. Bu işi benden bin kat daha iyi, daha etkili yapabilecek birçok bilim adamımız var. Onların da artık gayrete gelmelerini yürekten dilerim.

- Yazılanların bir bölümünün "resmi" olarak nitelenip, bunların "yalan" kabul edilmesinde rol oynayan etkenler sizce nelerdir?

- Birçok etken var. Dünyada zaman zaman resmi tarihe karşı tavır alınır. Çünkü bazı ülkelerde resmi tarihle oynanmıştır. Mesela Sovyetler Birliği'nde resmi tarih on defadan fazla değiştirilmiş. Bütün dünyanın gözü önünde yaşanan bir dönemin tarihi değiştirilebiliyorsa, başka ülkelerde de insanlar kendi resmi tarihlerinden kuşkuya düşebilirler. Bu haklı bir kuşkudur, çağdaş bir yaklaşımdır. Ama sonucu tarih bilimi tayin eder. Ama bizdeki bu değil. Bütünüyle farklı, hiçbir bilimsel yanı olmayan, tamamen maksatlı bir yaklaşım.

Resmi tarih, yani okullarda okutulan tarih bir özettir, ayrıntılı değildir. Herkesi ve her olayı kapsamaz. Heyecan verici değildir, ister istemez biraz kurudur. Bu yüzden de okuyanın yüreğine pek işlemez. Hayatın sıcaklığını duyurmaz. Oysa sanat gibi hayat da, onun aynası olan tarih de ayrıntılardan oluşur. Milli Mücadele ve Atatürk ile ilgili 1948'den beri biriktirdiğim geniş bir arşivim var. Ben alçakgönüllü arşivim ile övünüyorum, ama birçok kuruluşun elinde bin misli daha zengini var. Mesela Türk Tarih Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, üniversitelerin inkılap enstitüleri... Bütün bu kurumların, bugüne kadar, bu kadar maksatlı masallar karşısında niye sustuklarını anlamak kabil değil. Peki bunların varlıklarının sebebi ne? Asıl böyle durumlar için var değil mi bunlar? Ama hepsi susuyor. Bu kurumlar devlete, dolayısıyla millete milyarlara mal oluyor. Bu ne pahalı bir suskunluk. Bunlar ne zaman kolları sıvayacaklar, ne zamana kadar rutin işlerle oyalanacaklar? Eğer bu yalanları, masalları, başlangıçta ele alıp; doğruları, gerçekleri bilimsel olarak açıklasalardı, bugün Atatürk'ün **"bir İngiliz ajanı olduğu, hilafeti İngilizlere söz verdiği için kaldırdığı, laikliği Lozan'da yapılan gizli bir anlaşma gereği benimsediği"** gibi yalanlar olmazdı.

Kuran kurslarında, imam-hatip okullarında milyonlarca çocuğumuz, gencimiz okudu, okuyor. Bu genç insanlara Milli Mücadele ve Atatürk'ün nasıl anlatıldığı, söz konusu masal kitaplarından ve bazı açıklamalardan anlaşılıyor. Bu ortamlardan yetişmiş bazı politikacıların yaklaşımları, kullandıkları kelimeler, deyimler de bu masallarla büyüdüklerini gösteriyor. Bunları nasıl rehabilite edeceğiz? ▶▶

►► - Tartışmaların sıcaklığının azalmasını neye bağlıyorsunuz?

- 1997 Şubat ayında Milli Güvenlik Kurulu'nun, daha doğrusu ordunun tavrı, iktidarın havada ikmal yaparken çakılması, Atatürk'ün, daha doğrusu onun temsil ettiği düzenin karşısında olan çevreleri ihtiyatlı olmaya davet etti. Herhalde bir durum değerlendirmesi yaptılar ve belki de vakti gelince yeniden harekete geçmek ümidiyle bu konudaki tartışmaları askıya aldılar. Keşke yanlış yaptıklarını anlayıp, bu tutumdan bütünüyle vazgeçmiş olsalar. 21. yüzyılın şafağı attı. Bu çağda, laik cumhuriyetten din devletine dönmek mümkün müdür? Olmayacak duaya amin denilir mi? Tarihte küçük derecikler, bazı su akıntıları tersine çevrilebilir. Ama tarihin ve çağın mantığı doğrultusunda gürül gürül akan nehirler tersine akıtılamaz. Tarihe, sosyal kanunlara, somut olgulara rağmen böyle bir hayale kapılmak, en hafif deyimiyle, psikolojik bir zaafın işaretidir.

- Karşı yöndeki birikim azalıyor mu, artıyor mu?

- Arttığını sanmıyorum, ama var olduğu kesin. Çünkü çok partili hayata geçtiğimizden beri, oy uğruna, Atatürk'e ihanet içindeyiz. Atatürk'ün kişiliği değil, onun simgesi olduğu yaşama tarzı ve rejim önemli. Atatürk, kendi dönemini bile değil, geleceği, bağımsızlığı, aklın ve vicdanın özgürlüğünü, çağdaşlığı, milliliği, laikliği ve halk hâkimiyetini, yani demokrasiyi temsil ediyor. Atatürk'e karşı çıkmak, son tahlilde bunlara karşı çıkmaktır. Bunlara açıkça karşı çıkamayanlar, kişiliğiyle uğraşıyorlar. Ama iktidarlar da bu arada Atatürk'ü heykele, postere; Atatürkçülüğü de ritüele dönüştürdüler, simgelediği şeyleri ikinci plana attılar.

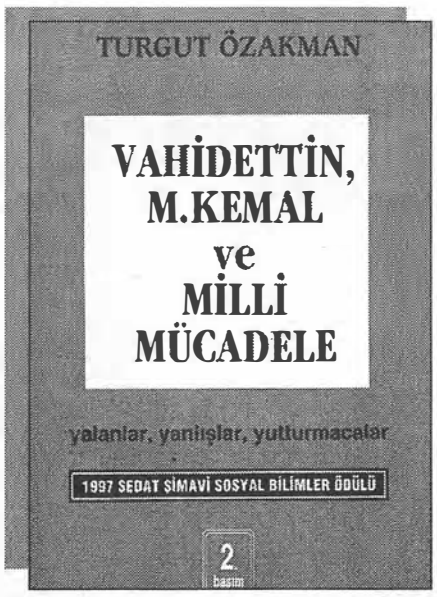

Atatürk'ün dönemini de elbette tartışalım, ama son 50 yıldır neler olup bittiğini, neleri geliştirdiğimizi, neleri yozlaştırdığımızı, bugün yaşadığımız sorunların kimlerden kaynaklandığını da tartışalım.

- Gerçeğe aykırı iddiaların önü nasıl kesilebilir?

- Bu iddialar cezayla değil; tartışarak, konuşarak engellenir. Kişisel olarak gerçeği aramak ve bulmak da o kadar zor değil. Gerçek akıl planında bir olgu. İnanma, değer, yargı konusu değil. Gerçek gerçektir. Onu bulmanın yöntemleri, kuralları, koşulları belli. Kanıtsız iddia, dedikodu ve söylentiyle, sezgiyle, önyargıyla, hipotezlerle, yakıştırmalarla, kulaktan dolma bilgilerle gerçeğe varılmaz. Ya masal çağında yaşayacağız, ya akıl çağında. Tarih konusunda, masal ile akıl bir arada olamaz. Uygarca, insanca yaşamak için akıl çağında tutunmak zorundayız.

- Kitabınızda gençlere bir çağrıya yer vermişsin z...

- Tarih yalnız bugünümüzü değil, yarınımızı ilgilendiren bir konu. Dönemler birbirlerinin içinden çıkıyor, birbirlerini mayalıyorlar. Tarihimizi bilmezsek, bugünü değerlendiremeyiz, yarını göremeyiz. Bu tarih bizim tarihimiz. Bu tarihin içinde iyilikler de olur, kötülükler de; güzellikler de bulunur, çirkinlikler de... Hiçbir milletin tarihi yalnız iyiliklerden ve güzelliklerden oluşmaz.

Kötülükleri, çirkinlikleri reddederek, yalnız iyilikleri ve güzellikleri benimseyemeyiz. Hele tarihi, düşüncelerimize ve duygularımıza uyduramayız. Bütün tarihimiz gibi, yakın tarihimizi de nasılsa, öyle kabul etmek zorundayız. Birtakım masallar icat ederek ve masallara inanarak bazı kişileri kurtarmak, bazı kişileri suçlu çıkarmak mümkün değildir. Ona masalcılık, hayalcilik, kendini aldatma denir.

Tiyatrodan araştırmacılığa uzanan 60 yıl

Turgut Özakman 1 Eylül 1930'da Ankara'da doğdu. 1952 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra bir süre avukatlık yaptı. Almanya-Köln'de bir yıl kadar Tiyatro Bilgileri Enstitüsü'nde tiyatro öğrenimi gördü. Devlet Tiyatrosu ve Ankara Radyosu'nda çalışmasının ardından 1967 yılında TRT Merkez Program Dairesi Başkanı, sonra da genel müdür yardımcısı oldu. İzmir Güzel Sanatlar Fakültesi Tiyatro Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1983-1987 yılları arasında sürdürdüğü Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü'nün ardından DTCF Tiyatro Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. İlk oyun denemesi Masum Katiller, 1947'de Halkevi'nde oynandı. Hisar dergisinde öykülerinin çıkmaya başladığı 1951 yılında yazdığı Pembe Evin Kaderi, kısa zamanda tanınmasını sağladı. Sahnelenen yapıtları şöyle: **"Pembe Evin Kaderi** (1951), **Güneşte On Kişi** (1955), **Tufan** (1957), **Duvarların Ötesi** (1958), **Hastane** (1959), **Karagöz'ün Dönüşü** (1959), **Kanaviçe** (1960), **Ocak** (1962), **Paramparça** (1963), **Bulvar** (1964), **Ulusal Kolej Disiplin Kurulu** (1966), **Komşularımız** (1967), **Sarıpınar** (1914), **Babamla Birlikte** (1971), **Masal Var Masalcık Var** (Çocuk Oyunu-1981), **Ah Şu ençler** (1983), **Töre** (1986), **Deliler** (1987), **Ben Mimar Sinan** (1988)" Güneşte On Kişi 1955'te, Ocak 1963'te; Duvarların Ötesi 1965'te; Radyo Notları 1969'da yayımlandı. Berberde adlı kısa oyunu Yeni Türk Tiyatrosu adlı antolojide yer aldı. Sarıpınar yapıtı ile Ankara Sanatseverler Derneği'nin Yılın En İyi Oyun Yazarı seçildi. Türkiye İş Bankası 1979 Tiyatro Oyunu Yarışması'nda Fehim Paşa Konağı (1980) adlı oyunu ile birincilik ödülünü, Duvarların Ötesi ile 1981 Sanat Kurumu ve Avni Dilligil ödüllerini aldı. Resimli Osmanlı Tarihi adlı oyunu İsmet Küntay Ödülü'nü (1983), Bir Şehnaz Oyun da Enka Sanat Ödülü ikinciliğini (1984) kazandı. Keloğlan Aramızda, Yatık Emine, Tuzsuz Deli Bekir filmleri ile Kurtuluş adlı dizinin senaryosunu yazdı. Duvarların Ötesi, Bir Şehnaz Oyun (Şekerpare adıyla) ve Ocak (Gurbet Kuşları adıyla ve değiştirilerek) filme alındı. Kanaviçe, Ocak, Komşularımız, Sarıpınar, Berberde ve Töre, televizyon programı olarak çekildi. Korkma İnsancık Korkma adlı romanı 1993'te, Dr. Rıza Nur Dosyası adlı incelemesi 1995'te yayımlandı.

AYDINLARIN BULUŞTUĞU YENİ KAVŞAK ŞİMDİ KADIKÖY'DE

Benzersizliği keşfe yarayan kitaplar artık **Kadıköy**'de. Çelişkili düşüncelere dinginlik ve incelik getiren"**Çağdaş Yayınları**"da Kadıköy'de artık.
Yaşamı kısacık bir mum alevi olarak görmeyenler, **As Eğlence Merkezi**'nde önce **Cumhuriyet Kitap Kulübü**'ne geliyorlar. Üye oluyorlar, üyeliklerini yenileyip kitap alıyorlar. İndirimden yararlanıyorlar. "**Cafe**"de kahvelerini, çaylarını içerlerken kitaplarını okumaya başlıyorlar. Sonra dilerlerse sinemaya girip, güzeeel bir de film seyrediyorlar.
Yahu bu insanlar, ana konularına ve sorunlarına hem açıklık, hem duyarlılık kazandırmayı ne de iyi biliyorlar!

Cumhuriyet kitap kulübü
"Aydınların Buluştuğu Kavşak"

AS EĞLENCE MERKEZİ
(Moda Caddesi No:44) içindeki yeni "Kavşak" Pazartesi dışında her gün 09'dan 19'a dek açık. (Bekleniyorsunuz)

"Hiçbir insan kendi başına bir ada değildir. Her insan anakaranın bir parçasıdır."
Böyle diyor John Donne.

Peki, şimdi soruyoruz size:"Neden herkes **kitap kurdu** değildir?"
Yanıtlıyorsunuz hep birlikte:"Çünkü **kitap kurdu** olmak, aydın olmanın bir parçasıdır."
O halde bugün hemen **"Cumhuriyet Kitap Kulübü"**nü arayın.
Üye olun.
Binlerce **"Kitap Kurdu"** arasına siz de katılın.
Yazarların koskocaman, kalın mı kalın duvarlar ardında çınlayan sesleri, sizin ruhunuzda birleşsin, bütünleşsin.
Yaşamınız daha güzelleşsin, yüzünüz hiç asılmasın.

**Gözleriniz,
Yaşama
Artık
Dürbünün
Tersiyle
Bakmasın.**

Cumhuriyet kitap kulübü
"Aydınların Buluştuğu Kavşak"

Türkocağı Cad. No: 39/41 (34334)Cağaloğlu/İstanbul
Tel:(0212)514 01 96 Faks:(0212)514 01 95

Uzun Metrajlı Film Senaryosu ödülünün sahibi olan Mehmet Gökağaç

'Yönetmen senaryosunu da yazmalı'

Kameranın babası sayılan fotoğraf ile sanatın içine giren Mehmet Gökağaç, programcılıktan senaryo yazarlığına uzanan yaşamında gerçek bir öyküden yola çıkarak hazırladı "Her Şeye Rağmen Dostluk"u...

BAHAR TANRISEVER

ANKARA - Tıp eğitimi aldıktan sonra edebiyat ve sanatı seçen **Mehmet Gökağaç**, Türkiye'de iyi senarist, oyuncu ve yönetmen olmasına karşın sinema sektörünün gelişmemesinden yakınıyor. Yaratıcı Yazarlık Kursu aldığı Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı'nın (um:ag) ilk meyvelerinin **"olgunlaştığını"** kanıtlıyor, ama o **"yaşam boyu öğrenme"** sürecini kesintiye uğratmıyor.

Programcı Mehmet Gökağaç, **"Her Şeye Rağmen Dostluk"** adlı yapıtı ile Uzun Metrajlı Film Senaryosu dalında **"Yunus Nadi Ödülü"**nü kazandı. 1974 Kıbrıs Çıkarması sırasında yaşanan gerçek bir olaydan yola çıkan Gökağaç, geniş bir araştırmanın ardından yazdığı öyküyü, çok istemesine karşın olanaksızlıklar nedeniyle kısa metrajlı film olarak çekemedi. Bunun üzerine askerlik döneminde yaşadıklarından da esinlenerek **"Her Şeye Rağmen Dostluk"**u uzun metrajlı film senaryosu haline getirmiş. Rum kökenli ve Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olan Yorgo'nun, Komutan Ali Yılmaz, kızı Ceren ve Sıvaslı Cem'in dostluğunu anlattığı yapıtı, aynı zamanda 1960-1974 yılları arasında yaşanan acılara da ışık tutuyor.

"Her Şeye Rağmen Dostluk" Büyükada'da yaşayan Yorgo'nun askere gitmesiyle başlıyor. Yorgo'nun ilk günlerde karşılaştığı olumsuzluklar, Komutan Ali Yılmaz'ın dostluk elini uzatmasıyla sona eriyor. Askeri terzihanede geçen günlerini, Komutan Ali Yılmaz'ın kızı Ceren ve Sıvaslı Cem ile paylaşıyor. Askerlik sonrası da Yunan kökenli Maria ile evleniyor. Ve 1964 yılında yaşadığı zorluklar nedeniyle ailesiyle birlikte Türkiye'yi terk ediyor... Mektuplaşmayı sürdürdüğü komutan, kızı Ceren ve Cem ile ilişkisi bir süre sonra kesiliyor. Yıllar sonra komutan Ali Yılmaz ile Kıbrıs'ta karşılaşıyor ancak bu kez ayrı saflarda...

Okur, askeri terzihaneye beyazlar içinde giren küçük Ceren'de saflığı ve dostluğu; Cem'de ise hoşgörüyü buluyor.

Örnek uluslararası ilişki

Atatürk ile **Venizelos** aracılığıyla iki devlet arasında dostluğu, kaynaşmayı, barışı sağlamak için 1930'da imzalanan **"Seyrisefain Anlaşması"** ile Yunan uyrukluların Türkiye'de, Türklerin de Yunanistan'da yerleşme ve ticaret yapma hakkını kazandığına işaret ediyor Gökağaç:

"Doğası ya da şartları ile ilgili hiç kimseyi suçlamıyorum. Ama keşke Atatürk kadar dikkatli olsaydı insanlar. 1920'lerde savaşılıyor, 1930'da böyle bir anlaşma yapılıyor. O günkü ilişkiyi şimdi niye kuramıyoruz biz?"

Tıp eğitimi almasına karşın, fotoğraf ve sinemaya ağırlık vererek görsel sanatlara yönelmiş. **"Acıların ticaretini yapamayacağımı düşündüm. Türkiye şartlarında bilim adamı olamayacağımı gördüm. Emeğe, bilgiye ve sanatsal yaratıya saygı benim 3 temel ilkem"** diyor ve asıl hedefi sinema yapmak.

TRT'nin gerçekleştirdiği bazı programların setlerinde üstlendiği fotoğrafçılığın ardından programcılığa başlayan Gökağaç, yer aldığı pek çok drama setinden çok katkı aldığını vurguluyor. İyi bir drama yönetmeni olmak, yaşadıklarını yazmak ve çekmek istiyor, çünkü ona göre iyi bir yönetmen senaryosunu da kendi yazmalı. Fotoğraf dalında bugüne kadar 70'e yakın ödülü olmasına karşın, senaryo yazımında ikinci denemesini gerçekleştirdiğini belirtiyor. Gökağaç, **"Yaklaşık 12 yıldır TRT'de çalışıyorum. Kurtuluş başta olmak üzere çeşitli drama ve belgesel çekimlerinde yer aldım. Yeterli birikime sahip olduğuma inanıyorum. Bu nedenle senaryomu koşullar olgunlaşırsa kendim filme çekmek isterim"** diyor.

Aşk üzerine otantik senaryo

Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı'nda Yaratıcı Yazarlık Kursu almasını öğrenim sürecinin önemli bir kazanımı olarak görüyor. Ancak bu tevazu, **"Kendimi yazar olarak kabul etmiyorum"** sözleriyle haksızlığa dönüşüyor. Öğrenmeye devam ettiğini vurguluyor:

"Öğrenmenin sonu yok, durağı yok. Benim öğreneceğim çok şey var. İyi bir yönetmen kamerayı, ışığı, rengi, senaryoyu bilmeli. Bu nedenle ben tıptan daha fazla bunları okudum."

Vakfın programının tamamlanmasının ardından kurdukları grup ile şu anda aşk üzerine **"otantik bir senaryo"** hazırlıyorlar. Uğur Mumcu'ya ilişkin belgesel bir film çekmek istediğini vurgulayan Gökağaç, şöyle konuşuyor:

"En büyük amaçlarımdan biri bu. Hiçbir ücret almadan bunu gerçekleştirmek istiyorum. Sinemanın dışında belgesel çekmeyi düşünüyorum. Özellikle bana okuma alışkanlığı kazandıran 3 yazar var: Rıfat Ilgaz, Bekir Yıldız ve Fakir Baykurt. 3'ünün de belgeselini yapmak için çalışmalara başladım."

Gökağaç, Türkiye'de sinema sanayiinin gelişmediğine işaret ederken, bu alana ticari amaçla bakılmaması gerektiği görüşünü dile getiriyor:

"Türkiye gibi sinema sanayiinin oluşmadığı bir yerde çok güzel şeyler yapılıyor. Bir kuşak geliyor Türkiye'ye, sinema yapmak isteyen, içten, samimi insanlar sinema yapmaya çalışıyorlar. İyi senaryocu yok diye eleştiriler yapılıyor ama.. ben öyle düşünmüyorum. Hem oyuncu hem senaryocu hem de yönetmen.. hepsi var. Tek şanssızlığımız sinema sanayiinin gelişmemesi. Destekle çok iyi açılabilir. Çünkü çok yetenekli gençler var."

"Her Şeye Rağmen Dostluk"un yazılması sırasında Gökağaç'a, Şair **Sunay Akın**'ın yanı sıra Uğur Mumcu Yaratıcı Yazarlık Kursu'ndan arkadaşları ve dostları da katkıda bulunmuşlar. Ayrıca **Hülya Demir** ve **Rıdvan Akar**'ın yazdığı, 1964'te Rumların göçünü konu alan **"İstanbul'un Son Sürgünleri"** adlı kitaptan da yararlanmış.

Tıp fakülteli fotoğrafçı

1958 Ankara doğumlu olan **Mehmet Gökağaç**, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Üniversite yıllarında fotoğraf sanatı ile yakından ilgilenerek, bir süre Hacettepe Üniversitesi Fotoğraf Kulübü'nün başkanlığı ve eğitmenliğini sürdürdü. Fotoğrafları, ulusal ve uluslararası sergilerde yer alan sanatçı, kişisel sergiler de açtı. Katıldığı yarışmalarda çok sayıda ödül kazandı, TRT'nin yapımını üstlendiği **"Kurtuluş"** başta olmak üzere çeşitli drama ve belgesel filmlerin setlerinde fotoğrafçı olarak görev aldı. Daha sonra TRT'de programcı olarak çalışmaya başlayan Gökağaç, TRT Yurt Dışı Programlar Müdürlüğü'ndeki görevini halen sürdürüyor.

Uzun Metrajlı Film Senaryosu dalında ödülü paylaşan Serap Gedik

'Yeşilçam kendini eleştirmeli'

Sinemada bir yerlere gelmesinde ise Osman Seden'in katkısı olduğunu söylüyor Gedik. Daha 16 yaşında iktisat öğrencisiyken gittiği montaj yapımında Osman Seden'in kendisine "Sen bankacı değil, sinemacısın" dediğini anlatan Gedik, 14 yıl sonra bir film setinde karşılaştığı Osman Seden'in o anı anımsadığını ve bu kez de, "Ben sana demedim mi, filmci olacaksın diye" bağırdığını söylüyor.

AYŞE YILDIRIM

8 yıl önce rol aldığı Fransız-İtalyan ve Türk ortak yapımında yaşadığı olaylar sonucu **"Figüran"**ı yazmaya karar vermiş **Serap Gedik**. **"Belki böylece bir yerlere mesaj gider, birileri harekete geçer"** diyor.

Figüran, Yeşilçam'ın bir kesitini anlatıyor; figüranları... Gedik, hiçbir sosyal güvenceleri olmayan, ikinci sınıf insan muamelesi gören, itilip kakılan, ihtiyacı olduğu için üç-beş kuruşa ömür tüketen insanların yaşamını anlatmış. Türkiye'de figürasyonun tamamen arka plana itildiğini belirten Gedik, şöyle diyor:

"Figürasyon dünyada ise çok farklı boyutlarda yapılan bir iş. Türkiye'de bu işin mektebi yok. Bunu bırakın, sokaktan toplanılarak yapılıyor. Ama Avrupa'da, Amerika sinemalarında böyle değil. Hepsi sigortalı, hepsinin can güvenliği var, hepsi belirli şartlarda sendikalı. Bizde de bildiğiniz kedi neyse, köpek neyse öyle. Bunu hakaret babında söylemiyorum, çünkü korkunç hayvan severim ama değersiz yaratıklar olarak görülüyorlar. Bunların doğrusunu yansıtmaya çalıştım."

Senaryonun diğer bir konusu ise Yeşilçam'ın döndüğü çark: Üç kâğıtçıları, prodüksiyon amirleri, ajansları...

Figüran'ı Yeşilçam'ın çekmesini istediğini söylüyor Serap Gedik:

"Biz kendimizi eleştirebilelim. Biz belirli bir kitleyiz. Hatalarımız varsa kendi hatalarımızı da eleştirebilmeliyiz. Benim isteğim, bu çekilsin ve biz ne olduğunu görelim. Belki bazı yerlere de haber gidecek. Yani figüranın sigortalı olması sağlanacaktır, bir hayat sigortası sağlanacaktır. Belki tepemizdekiler uyanacaklardır. Senaryoda da anlatılıyor; iki-üç kere isteğe bağlı sigortalılık çıkarıldı ama figüran yararlanamadı. Çünkü figüranın ispatlayabileceği bir dal yok. Diyor ki, 'filmde oynadığını ispatla'**. Oysa figüranın jenerikte adı yok, karede pırrr diye geçer. Adam nasıl ispatlayacak o dizide, filmde var olduğunu. İspatlayamadığı için emeklilik hakkı yok. Ama bir düzen kurulursa, ne bileyim figüran sağlayan ajanslara bir düzen getirilirse bugünden sonra hiç olmazsa bir şeyler yapılabilir."**

Gedik'in Figüran'ı yazmaya karar verdiği olay, aslında her şeyi özetliyor:

"7-8 yıl önce Fransız-İtalyan ve Türko ortak yapımı bir çalışma yapıyoruz. Ben Türk bir sivil polisi oynuyorum. İlk gün sete gittim. Bir adam geldi, dedi ki, 'Ben sendika temsilcisiyim, sizi sendikamıza geçici üye yapıyoruz. Bu sette olduğunuz sürece sendikamızın üyesisiniz'. **Ardından başka biri geldi, geçici bir sigorta yapıldı. Düşünün sette oluyor bunlar.**

Bir gece çalışıyoruz, epey geç oldu, ayağımda da yüksek topuklu ayakkabılar var. 'Motor' **dedi yönetmen başladık çalışmaya, o sendikacı top gibi ortaya atladı,** 'stop.. stop...' **diye bağırmaya başladı. Düşünün, bir sendika temsilcisi çekimi durduruyor. Yönetmen ve kameraman ağzını açamıyor. Bana dedi ki,** 'şikâyetçi misiniz?'. 'Neden?' **dedim.** 'Ayaklarınız' **dedi,** 'şişmiş'**. Yüksek topuklu ayakkabı kenarları sıkmış, onlar veriyorlar kıyafeti.** 'Hayır şikâyetçi değilim' **dedim. Zabıtlar tutuldu, setin ortasına iki leğen geldi. Birinde sabunlu ılık su, birinde soğuk su. Bir görevli geldi, ayaklarım sıcak sudan soğuk suya sokuldu, şiş indi ve geldiler, bana** 'Çalışabilir misiniz?' **dediler. Ben şoka girdim, olmaz böyle bir şey.**

Bir sahnede de oğlumu oynatmak istediler. Kabul ettik. Ancak çekim sabahı hava sıcaklığı uygun olmadığı için çekimi gerçekleştirmediler. 'Dışarıda ısı sıfır derece, bir çocuğun çalışma şartlarına uygun değil' **dediler. Çocuğum figürasyon olarak oynayacak, rol falan değil. Caddeden koşarak karşıya geçecek o kadar, ama çekmediler. Şimdi bütün bunları yaşadıktan sonra bir de Yeşilçam'ı tanıdıktan sonra özeleştiride bulunmakta hatalı mıyım. Biz kendimizi eleştirmeliyiz. Aslında biz çok iyi sinema yapıyoruz, dünya standartlarındayız. Bizim teknik imkânsızlıklarımız, maddesel imkânsızlıklarımız yüzünden bu hale geldi Yeşilçam. Bir takviye görse Yeşilçam, Avrupa standartlarının çok üstünde film yapar."**

Yıllarca bankacılık yapmış Serap Gedik, çocukluğundan beri içinde var olan sinemaya da profesyonel olarak ancak 1984 yılında başlayabilmiş. Sinemayı kendisine **Yılmaz Güney**'in sevdirdiğini söylüyor:

"Yılmaz ağabey çocukluğumuzda oturduğumuz evin arka tarafında bir tahta evde otururdu. Benim 4-5 yaşında olduğum dönem, Yılmaz Bey'in sinemada daha oyuncu değil de set işçiliği yaptığı dönemler. Unutmadığım şeyi, her gece beyaz çoraplar yıkanır, demirlere atılırdı. Bana gidip sahaflardan kitap alıp getirirdi. O camda, ben balkonda dedikodu yapardık, benim sinema merakımı bilirdi, bana sinemayı anlatırdı."

Devekuşu Kabare'de çalışan Serap Gedik'i **Zeki Alasya-Metin Akpınar**'ın **'Hastane'** dizisindeki Huriye tiplemesiyle de tanıyoruz. Birçok filmde ve dizide rol alan Gedik, **"O kadar fazla ki sayılarını bile hatırlamıyorum"** diyor.

Sinemada bir yerlere gelmesinde ise **Osman Seden**'in katkısı olduğunu söylüyor Gedik. Daha 16 yaşında iktisat öğrencisiyken gittiği montaj yapımında Osman Seden'in kendisine **"Sen bankacı değil, sinemacısın"** dediğini anlatan Gedik, 14 yıl sonra bir film setinde karşılaştığı Osman Seden'in o anı anımsadığını ve bu kez de, **"Ben sana demedim mi, filmci olacaksın diye"** bağırdığını söylüyor.

Fotoğraf dalında birincilik ödülü kazanan Kemal Gök:

İnsanla ilişkiyi temel alıyorum

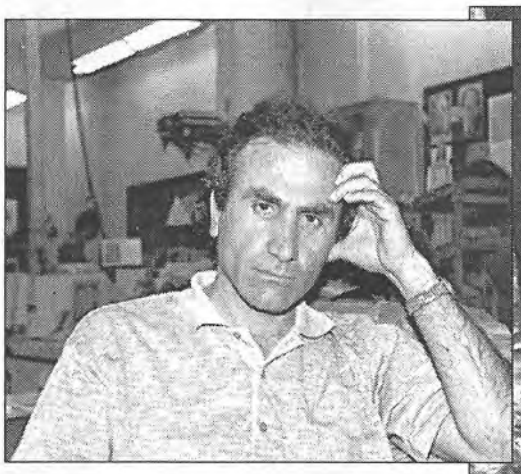

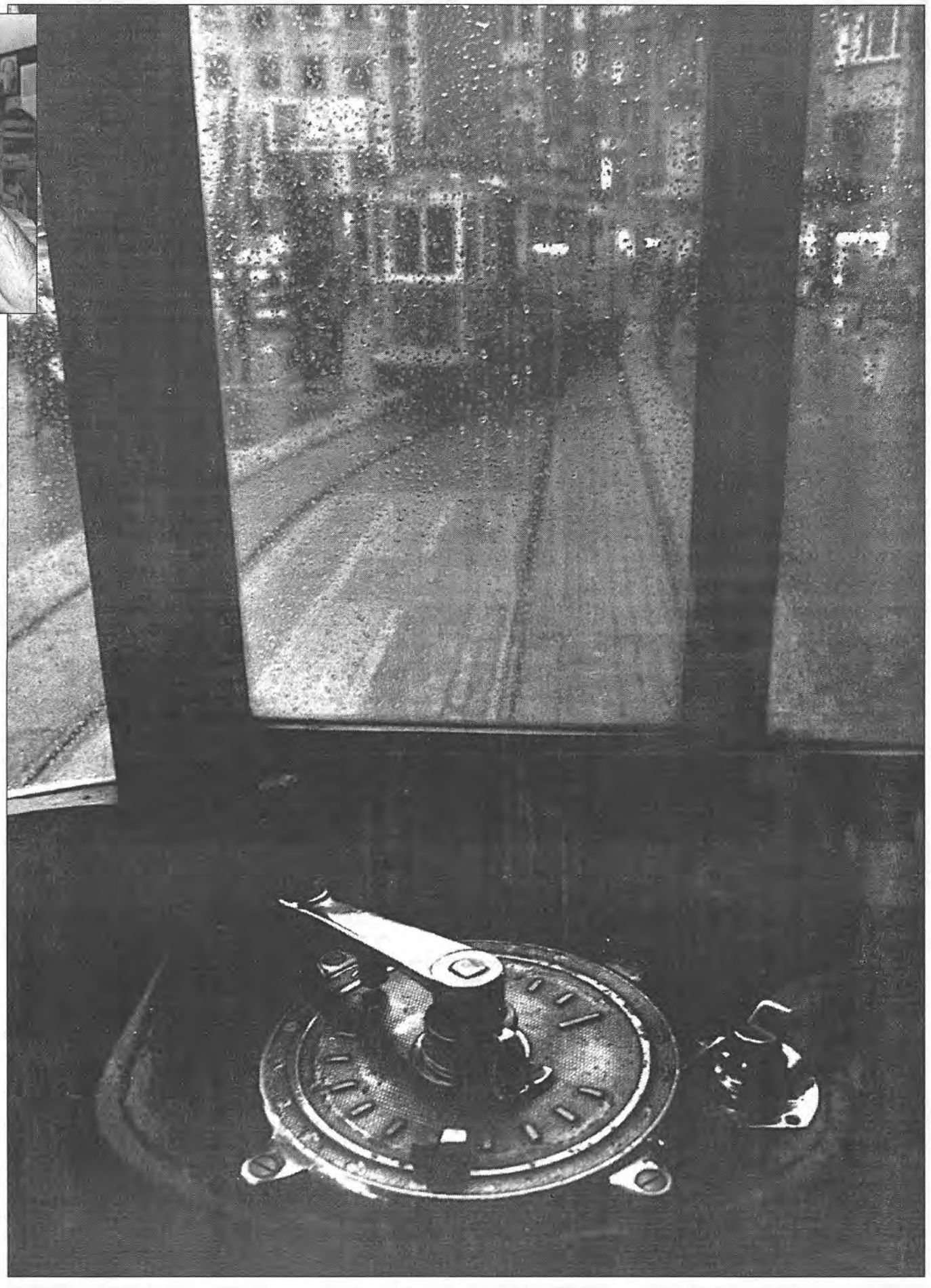

Bugün dünyada da en çok rağbet gören fotoğrafların insanla olan ilişkilerden kaynaklanan belgesel nitelikli fotoğraflar olduğunu, en meşhur fotoğrafçıların da temelde insanla olan ilişkilerden çok iyi fotoğraflar çıkardıklarını anlatıyor Gök.

AYŞE YILDIRIM

Fotoğraf tutkusu nedeniyle 42 yaşında üniversiteye başlamış. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf Bölümü üçüncü sınıf öğrencisi **Kemal Gök,** 10 yıldır fotoğrafla ilgileniyor.

Fotoğrafta insan ilişkilerini temel aldığını söyleyen Gök, vizörden baktığı görüntüye kendinden bir şeyler katarak fotoğrafı yakaladığını belirtiyor.

Fotoğrafı tarif ederken, **"Dışarıda oluşan bir şeyle bende oluşan bir şeyin birleşimi gibi geliyor bana. Ben birtakım şeyler katabiliyorum veya hissedebiliyorum. İşte dışarıdaki bir şeyle bağdaştırabiliyorum, sevebiliyorum veya reddedebiliyorum"** diyor.

Fotoğraflarında yaşamın içinden gelen bir şeyleri ortaya dökmeye çalıştığını, kendisini farklı kılanın da bu olduğunu söyleyen Gök, şöyle devam ediyor:

"Aslında fotoğrafın insan yaşamıyla çok sıkı bir ilişkisi vardır. İnsanlarla olan ilişkilere dayandırdığımda daha çok başarılı olduğumu sanıyorum. Benim için o zaman anlam kazanıyor.

O konuda sanıyorum bazen çok çalışmak gerekiyor. İnsanla olan ilişkilerin çok zor olduğunu, çok karmaşık olduğunu, bilhassa fotoğrafla bunu elde etmeye çalışırken daha da çok yalıtılmış, süzgeçten geçirilmiş bir şeye ulaşmak gerektiğine inanıyorum. Çok iyi bir fotoğrafı çektiğin andaki olay değildir esas olan, daha öncesinden kaynaklanan birtakım şeylerin yan yana gelmesinden kaynaklanıyor bence. Bu insanla olan bir şeydir. Yani benden veya başkasından veya insandan kopuk bir şey değildir. Ne kadar çok insanla ilişki yaşanırsa sanıyorum daha iyi fotoğraflar üretilebileceğine inanıyorum."

Bugün dünyada da en çok rağbet gören fotoğrafların insanla olan ilişkilerden kaynaklanan belgesel nitelikli fotoğraflar olduğunu, en meşhur fotoğrafçıların da temelde insanla olan ilişkilerden çok iyi fotoğraflar çıkardıklarını anlatıyor Gök.

Fotoğraf çekmek için sokağa kafasında birtakım tasarımlarla çıktığını söyleyen Gök'ün tercihi ise siyah beyaz fotoğraflar. Belgesel konuları daha çok yaşanır şekilde insanın önüne serdiği için siyah beyaz fotoğrafın kendisini daha çok etkilediğini belirten Gök, filmlerinin banyosunu ve baskısını da kendisi yapıyor.

Yunus Nadi Ödülü Gök'ün bu ay içinde aldığı üçüncü ödül olmuş. Şark Sigorta'dan aldığı üçüncülük, Türk Demokrasi Vakfı'ndan aldığı üçüncülük ve iki tane sergilemenin ardından gelen birincilik.

Gök, geleceğe de vizörden bakıyor. **"Kafanızda bir konuyla sokağa çıkıyorsunuz ama karşınıza daha iyi bir fotoğraf çıkıyor ve onu çekiyorsunuz. Yarın da böyle fotoğraf gibidir"** diyor.

Türkiye'nin fotoğraf üretmek için çok güzel bir ülke olduğunu dile getiren Gök, şunları söylüyor:

"Yaşam o kadar karmaşık ve her şey o kadar aniden değişikliğe uğruyor ki bunların karşısında fotoğrafçının ilgisiz kalması pek olumlu gelmiyor bana."

'Gezerken vizör gibiyim'

HATİCE TUNCER

Türker Cimcoz, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf Bölümü 2. sınıf öğrencisi. 20 yaşında Yunus Nadi Yarışması'nda ödül kazanmak onu çok gururlandırmış görünüyor. Türker'in bu genç yaşta başarısını şu sözleri özetliyor gibi: **"Görüyorsun, o anı hissediyorsun. Fotoğraf beni anlatıyor gibi işte."**

Türker'in fotoğraf sevgisinde anne ve babasının etkisi büyük. Annesi sanat tarihi öğretmeni. Fotoğrafçılıkla geçinen babasının geniş bir fotoğraf arşivi var. Yazları babasıyla Anadolu'yu gezip fotoğraf çekiyorlar. Ama artık **"dokusunu çok sevdiği"** İstanbul'u çekiyor. Fotoğrafa başlayış öyküsü de klasik; ortaokulu bitirme hediyesi bir fotoğraf makinesi... Fotoğraftan ilk ödül, bir çocuk kulübünün düzenlediği yarışmada aldığı birincilik olmuş. Ortaokuldan sonra İFSAK kurslarına gitmiş ve çalışmalarına Fotoğrafevi'nde devam etmiş. Geçen yıl da **"Orhon Murat Arıburnu Ödülü"**nü kazanmış. Lise yıllarında tatillerini hep fotoğraf çekerek değerlendirmiş. Renkli manzara fotoğraflarından siyah-beyaz çalışmalara geçmiş. Odasında karanlık oda oluşturmuş. Ufacık, banyo kokulu ve dağınık odasına kimse girmiyor. Bazen bir fotoğraf için saatlerce uğraşıyor. Türker, Marmara Üniversitesi Fotoğraf Bölümü'ne birincilikle girmiş. Ama Mimar Sinan Üniversitesi sınavında ilk altmışa bile girememesini iki fakültedeki sınav anlayışlarının farklılığına bağlıyor.

Kendisini nasıl anlatıyorsa fotoğrafı da öyle çekiyor. **"Kurguyu sevmiyorum. Daha çok yaşamı çekmeyi seviyorum. Gezerken vizör gibiyim. Her yere fotoğraf gözüyle bakıyorum. Hep kadraj çıkarıyorum. Bazen önce kafamda çektiğim fotoğrafı gidip çekiyorum. Mekânı beğeniyorum. Sonra yine gidiyorum. Dolapdere, Kuledibi gibi... Yaşamdan bir an oluyor. Bir bakıyorsun ters ışıkta duvarların dokusu çıkmış, önünden yaşlı bir teyze geçiveriyor. Işık, doku ve an yani."**

Fotoğrafın büyük ustası Ara Güler dilinden düşmüyor Türker'in. Genç yaşına karşın kafasında bir fotoğraf çizgisi oturtmuş. fotoğrafta çok fazla biçimsel kaygılar taşınmasından hoşlanmıyor. Türker için fotoğrafta atmosfer önemli.

Fotoğrafın büyük ustası **Ara Güler** dilinden düşmüyor Türker'in. Genç yaşına karşın kafasında bir fotoğraf çizgisi oturtmuş. **"Deneysel fotoğraftan nefret ediyorum. Ara Güler,** 'fotoğrafın mikropları' **diyor bu çalışmalar için. Bence çok doğru söylüyor. Fotoğrafın bir misyonu var. Onlar fotoğraf değil. Fotoğraf bire bir hayatın kendisi."** Fotoğrafta çok fazla biçimsel kaygılar taşınmasından hoşlanmıyor. **Joseph Koudelka, Bresson** gibi büyük fotoğraf sanatçılarının çalışmalarında biçimsel kaygılardan uzaklaştıklarını düşünüyor. **"Fotoğrafın atmosferi önemli"** Türker için. Henüz çok genç olduğu ve fakültedeki deneysel fotoğraf derslerinden sonra anlayışının değişebileceği düşüncemize katılmıyor: **"Çok fazla değişeceğimi zannetmiyorum."**

Geçen yıl İFSAK'ın düzenlediği fotoğraf günlerinde **Karol Kallay**'ın sergisinden çok etkilendiği bir fotoğrafı anlatıyor: **"Geniş açıda gözalabildiğine bir mezarlık ve önünden geçen göğsü madalyalarla dolu bir gazi."** Gençliğin ifadesiyle devam ediyor Türker: **"Damardan fotoğraf yani."**

Türker, kendisine Yunus Nadi Ödülü'nü kazandıran fotoğrafı Galatasaray'da İngiliz Konsolosluğu'nu çeviren duvarların önünde çekmiş. Çalışmalarından çok etkilendiğini söylediği **Timurtaş Onan**'la dolaşırken görmüş fotoğrafı: **"Kadınlar telaşlı, çocuğun zıplaması, ritim ve heyecan."** Türker, babasının teyzesinin fotoğrafını daha çok seviyor. Fotoğrafın kadrajını şöyle anlatıyor: **"Kız kardeşi ölmüştü. Etkisinden bir türlü kurtulamamıştı. İki tane koltuk var. Yandaki koltuk boş. Duvar çatlamış. Duvarda Arapça bir yazı. Tavandan geliyor ışık.** Hitchcock **filmleri gibi... Adeta iki spot vurmuş gibi... Ziyarete gitmiştim. Gördüm, o an çekmek istedim. Bekleyiş... Kadın bir şeyleri bekliyor. Yalnızlığı anlatıyor... Tekliği anlatıyor."**

Fotoğraf aynı zamanda insanlarla iletişim demek Türker için. Side'de balıkçılarla yaptığı bir çalışma çok hoşuna gitmiş. Balıkçı teknesinde birlikte çalışıp sonra birlikte bira içmekten aldığı büyük keyfi, **"Hem kendini, hem yaşamı öğreniyorsun. Farklı yaşamlarla iç içe olmak çok güzel. Çünkü apartman çocuğusun sonuçta"** sözleriyle özetliyor.

Bir kuruluş adına fotoğraf çekmek zor bir şey Türker için, ama fotoğraftan para kazanmanın başka yolu da yok. Bir yıldır bir dergi adına çalışıyor, bazı grupların çalışmalarını fotoğraflıyor. Böyle çalışmaların amatör ruhunu öldürmesinden kaygı duyuyor. Fotoğraf yaşamını şimdilik profesyonel ve amatör olarak ayırıyor: **"En büyük amacım National Geographic'e çekmek. Bazen tek bir fotoğraf her şeyi anlatmıyor. Çok fotoğrafla anlatılması gerekli. Türkiye şartlarında çok zor, ama belki foto-röportajlarla para kazanabilirim. Hayatımı kesinlikle fotoğraftan kazanacağım. Profesyonel anlamda modaya da, endüstriye de kayabilirim. Kendim için çektiklerim hep ayrı olacak."**

Afiş dalında ödülü paylaşan Esen Karol

'Afiş benim en büyük zaafımdır'

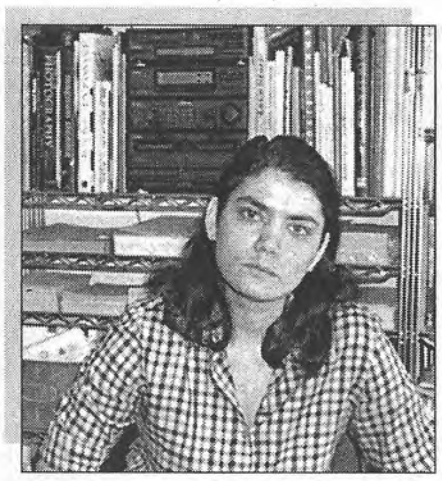

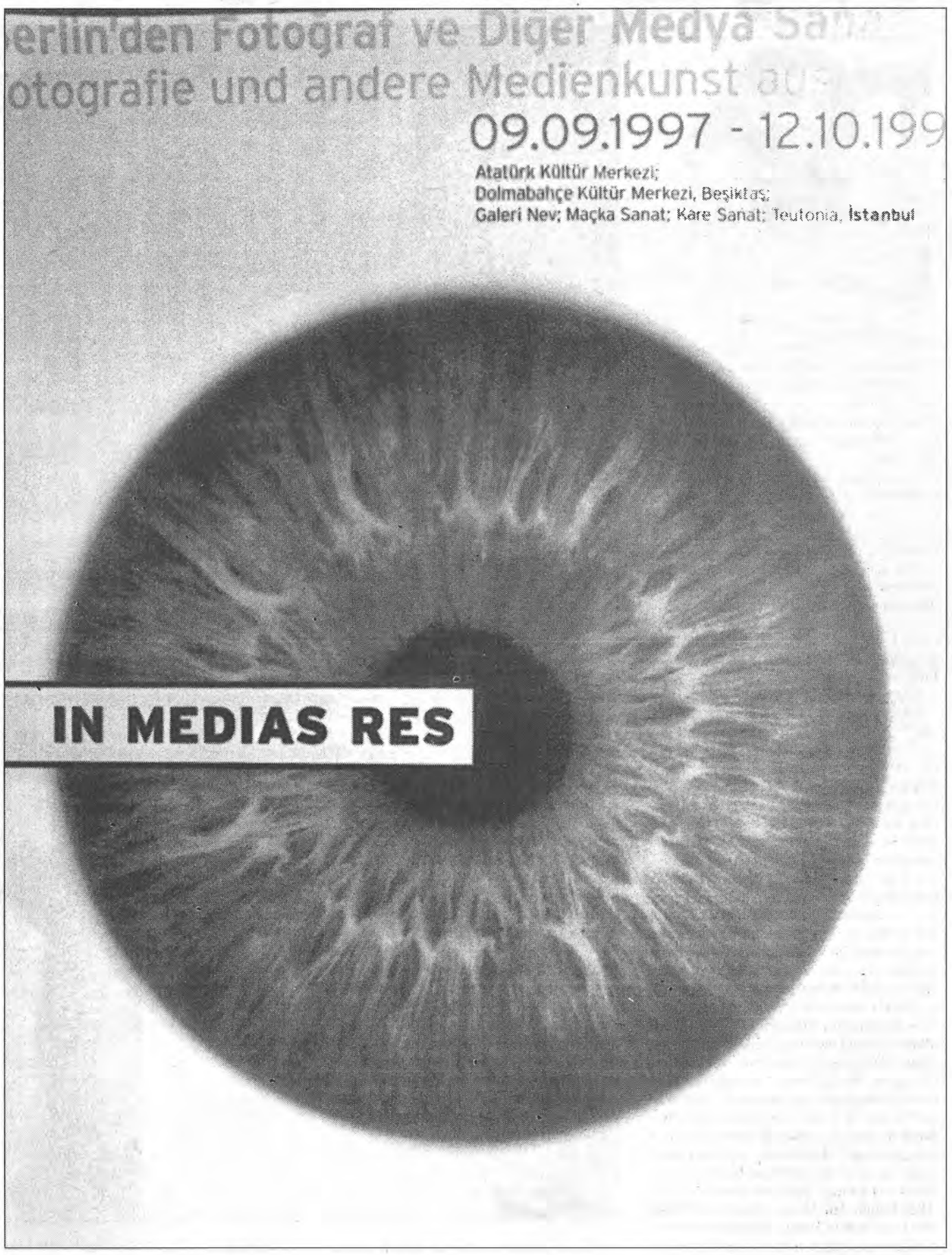

AYŞE YILDIRIM

"Bir grafik tasarımcı için aslında en özgür olduğu alan afiş ve en her şeye rağmen kendisi olarak var olabildiği bir alan."

Afiş dalında birincilik ödülünü paylaşan grafik tasarımcısı **Esen Karol**, yaptığı işi böyle tarif ediyor.

Mimar Sinan Üniversitesi mezunu olan Karol, mastırını New York'ta yapmış. Türkiye'ye döndükten sonra bir süre ajansta çalışmış. Daha sonra serbest çalışmaya başlayan Karol, mastır tezini yazana kadar reklamcı olmayı amaçladığını anlatıyor. **"Mastır tezimi yazarken, belki çok fazla okumaktan, belki mesleğimin başka yönlerini keşfetmekten, daha çok kültürel içerikli iş yapmak istediğimi hissettim"** diyen Karol, reklam ajansında çok fazla kültürel içerikli iş yapmak mümkün olmayınca serbest çalışmaya karar verdiğini söylüyor. Ancak bunun ilk yıllar hiç de kolay olmadığını belirten Karol, şöyle devam ediyor: **"O yıllarda Türkiye'de çok fazla etkinlik düzenlenmiyordu. Hem de bir şekilde maddi olarak ayakta kalmak çok zor, sadece kültürel içerikli iş yaparak. Gerçi çahştıktan sonra önemli olanın çalıştığın insanlar olduğunu fark ettim. İlk birkaç sene hiç taviz vermeden çalıştım. Sonuçta ne olursa olsun bir şekilde kategori belirlemeye çalıştım. Daha çok kitap ve afiş yapmaya çalıştım. Kategorik olarak istemediğim işleri reddettim. Ama sonuçta sadece afiş yapmıyorum. Afiş yapmak büyük bir zevk aslında. Bir grafik tasarımcı için aslında en özgür olduğu alan afiş ve en her şeye rağmen kendisi olarak var olabildiği bir alan. Grafik tasarım, şundan dolayı çok heyecan verici bir olay, sonuçta bir mesajı aktarmakla yükümlüyüm ve mümkün olduğu kadar da modernist bakış açısına göre kendimi geri çekmeliyim. Afiş ve kitap tasarlarken insan ne kadar içeriğe teslim olursa olsun aslında en heyecanlandıran şey o servisi verirken gene de içinde var olabilmeye çalışmak."**

Büyük bir mecra olan afişin kendisinin elinde olmayan dağılımının da ayrı bir heyecan verdiğini belirten Karol, **"5 sene sonra birisinin evinde tuvalet kapısının arkasında bile görebiliyor insan. Çok hoş bir şey bu"** diyor. Afişini sokak duvarlarında görmenin çocukluk hayali olduğunu söyleyen Karol, grafik tasarım ürünlerinden afişe olan zaafını ise **"kendinden menkul bir şey"** diye açıklıyor. Sokak duvarlarında yan yana duran afişleri de farklı bir gözle değerlendiriyor Karol: **"Duvarlarda başka afişlerle yan yana duruyor ve başka resmin parçası oluyor. Sonuçta hiç kontrol edemiyorsunuz. Siz bir konser afişi tasarlıyorsunuz, yanında bir 1 Mayıs afişi oluyor veya bir MHP afişi olabiliyor. Hiçbir zaman bilemem o afişlerin yanına hangi afişin konulacağını. Afişin üzerine başka afişler yapıştırıyorlar, yırtıyorlar, altından sizin yaptığınız afiş çıkıyor. Sizinki yırtılıyor, altından başka afiş çıkıyor. Afişimin güzel görünmesi gibi bir kaygım hiçbir zaman yok. Asıl heyecan verici olan sizden çıktığı andan sonraki hayatında yaşadığı tesadüfler, yani benim tasarlayamadığım kısmı."**

Berlin'den Fotoğraf ve Diğer Medya Sanatları-In Medias Res adlı serginin afişiyle ödül kazanan Karol, tasarımını şöyle anlatıyor: **"Fotoğrafın hep bir şekilde zaman ve ışık manipülasyonu olduğunu düşünmüşümdür. Gözbebeği de bana o anlamda çok ilginç gelir. İmge olarak sonuçta çok kullanılmış bir imge. Sonuçta gözbebeğini genelde hiçbir zaman tek başına görmeyiz. Etrafı hiçbir zaman tamamıyla açık değildir, imgenin adından çok, kullanılış biçimini taze buluyorum. Beyaz bir zemin üzerine tek başına. Normalde görmediğimiz hali, ikincisi In Medias Res, isim olarak Latinceden bir kelime oyunuyla üretilmiş bir sergi adı. Merkezde demek. Dolayısıyla gözün aynı zamanda odak noktasını oluşturuyor. Bir merkezde buluşmayı da ifade ettiğini düşünüyorum. Bunun ötesinde fotoğraf ve medya sanatları, genel olarak medyanın teknolojiyle gelişmesiyle de ilgili bir sergiydi. Ben görsel malzemeyi illüstratif kullanmaya çalıştım. Sonuçta dikkat edildiği zaman çok gerçekçi olmadığı anlaşılabilir, dokusundan ötürü. Bir gözbebeği fotoğrafı değildir aslında, üstelik hiçbir gözbebeğinin olmadığı kadar simetriktir. Yani bir şekilde serginin içeriğini yansıtmaya çalışırken çok da dikkat çekici bir imge olmasına çalıştım. Nitekim de otobüs duraklarında, duvarlarda oldukça dikkat çeken bir görsel malzeme oldu. Yan yana geldikleri zaman bayağı acayip oldular."**

Afiş dalında birinciliği paylaşan Yeşim Demir

'Afiş bir kent geleneğidir'

AYŞE YILDIRIM

Yeşim Demir, "bellek, algılama, soru sorma ve sezgi zenginliğinin bir oyunu" olarak tanımlıyor afişi. **"Koridorun sonundan ne çıkacağını bilemezsiniz. Yansıttığınız fikrin neye dönüşeceğini siz de merakla beklersiniz"** diyor.

Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Ana Sanat Dalı mezunu olan Yeşim Demir, yurtiçi ve yurtdışında birçok sergiye katıldı. 1993'ten bu yana Grafikerler Meslek Kuruluşu sergilerinde birçok dalda ödül kazanan Demir, 1995'te de Eczacıbaşı Vakfı tarafından **"Yılın En Başarılı Genç Grafik Sanatçısı"** seçildi. 1996'da Krakow'da düzenlenen **"Avrupalı Genç Sanatçılar"** projesine katılan Demir, RPM Radar CDP Europe'da yaratıcı yönetmen olarak çalışıyor. Demir, afiş konusundaki sorularımızı yanıtladı.

- Afiş nedir, anlatmak istenilen nasıl aktarılır?

- Tasarımcılar, özellikle reklam ajanslarında brief (ayrıntılı özet) yoluyla bir sipariş refleksi geliştirirler. Böyle başlıyorum, çünkü ağırlıklı olarak böyle yaşıyorum. Bu refleks istem dışı gibi gözükse de temelde bilinçli ve vazgeçilmez bir şey. Fikirsiz tasarım olmaz, sevgisiz hiç olmaz. Burada verilen brief'in, hep bilindiği gibi iletişim ve marketing ihtiyaçlarına, kendi deve gücü tazı hızı şerbetimizden de katıp içini doldururuz. Bazen de brief'i kendimiz yaratırız. Bu var olan brief'in yanlışlığından ya da yokluğundan doğan bir durum. Soruyu sorar, cevabı bekleriz kendimizden.

Aslında herkes her şeyi biliyor. Mesele kimin ne bildiğini bilmemek. Çünkü **'afiş okuru'** izlediği metaforu, kendi algılama koridorunda algılar. O koridorun sonundan ne çıkacağını bilemezsiniz. Yansıttığınız fikrin neye dönüşeceğini siz de merakla beklersiniz. Bazen ekip arkadaşlarım soruyor **"Kafanda ne var"** diye. Ben de onlar kadar merak ediyorum. Bu bellek, algılama, soru sorma ve sezgi zenginliğinin bir oyunu. Örneğin söz konusu Şehir Tiyatroları afişleri **'Diğerlerinin Adı Ali'** ve **'Vasati Dört Kişi'**, **'Bir Gece Bekçisi Daha'**. Burada kurumu tanıdıktan sonra yaratıcı brief'i kendim çıkarttım. **Kenan Işık** ile açık ve uyumlu bir çalışmamız oldu. Bu sezonun tüm afişlerini ben yapmadım. Yaptığım 7 afişlik bir sergi. Burada tüm afişleri, bir düşünce ipi üzerine belli bir düzenekte asmak, ama serbest dalgalanmaya da izin vermek gerekiyordu. (Kurumsal süreklilik için algılamada bir düzenek gerekiyor.) Sonra oyunun gitmek istediği ya da geldiği noktaya bir eşanlam arayıp bir ayna tutmak istedim. Bunu yaparken de oyunda asla yer almayan nesneleri seçtim. Bunlar yalnız benim çağrışımlarım ve son derece bencilce duruyorlar orada. Toparlamak gerekirse afiş bir iletişim sorununu çözerken, bir yandan da kendi bedeninde bir bencilliği gizler.

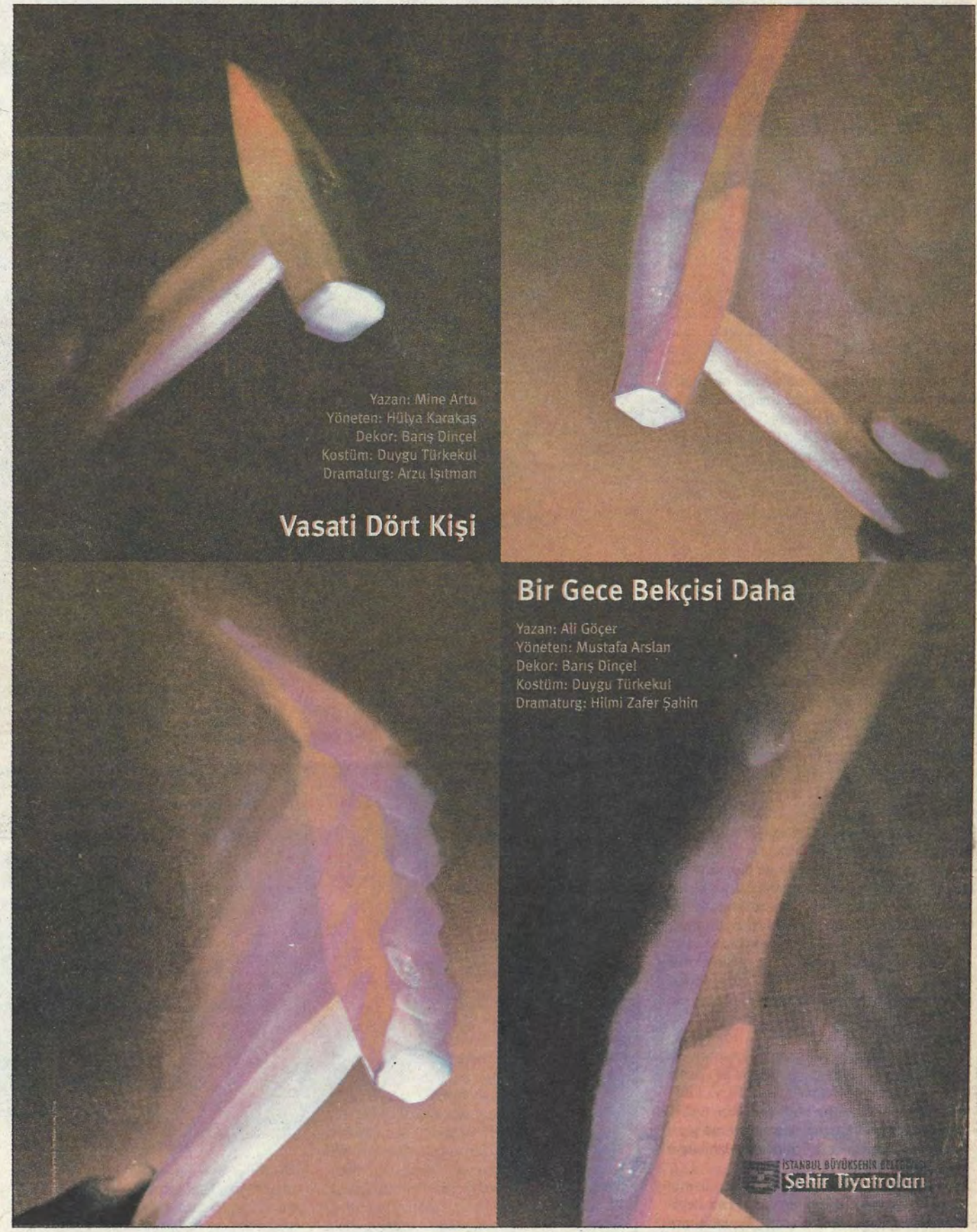

- Afişin, hak ettiği yere geldiğine inanıyor musunuz?

Afiş, bir kent geleneğidir. Yapılmak istenen ve insanlar arasındaki iç sestir. Eğer bunu temel alırsak şehirde boş duvar görmemeliyiz. Yani netice itibarıyla hak ettiği yere gelmemiş oluyor, bunu çok gönülden söyleyebilirim. Her çaba uzağa düşmüyor tabii ama, bu öyle geniş bir soru ki cevabı da yıllarla olacaktır. Afiş sanatının bir **'endüstrisi'** olmalı, bu da afişin hem sosyal hem ticari bir ihtiyaç olarak ön saflara konmasıyla olur. Bunu yapacak olan da müşteri ve reklamveren bilincidir. Tüm kuruluşlar bu bilinçte değil. İhtiyaç olarak görülmeyen bir afiş ancak tasarımcısını sömürtür. Afişin hak ettiği yeri bulduğu bir Polonya'yı gördüm. Tasarımcısı, basımevleri, galerileri, duvarları ile yani. Kâğıt üzerinde soluk alıp veriyorlar.

- Afişlere pek de iyi davranılmıyor. Yırtılınca üzülüyor musunuz?

Hayır, hayır, yok öyle bir şey. Tam tersi diyebilirim. Özellikle dışarıda kentsel ölçekte yer alan afişlerde. Biri herkesin gözü önünde afişten bir parça alıyor. Onunla bir süre yürüyor, ufalıyor, bakıyor. Çok gördüm böyle mütecaviz okur. Sonra bir kısmını yırtıp cebine, gerisini yere atıyor. Bilmiyorum, şu ve bu biçimde okurun fiziksel olarak afişle ilişkiye geçmesinde bir sakınca yoktur. Yırtsın, yazsın, çizsin, bu afişin sorunu. Benim değil. Çünkü afiş, yaratıcısının elinden çıkıp bir grafik ürün olduğunda artık kendi hayatını yaşar. Koruyamaz ya da engel olamazsınız. Keşke afişler çok daha uzun sağlıklı yaşasa şehirde. Ama beğenmediği hiçbir şeye tepki vermeyen bir ulusun, afişlere müdahil olması hiç değilse bir tepkiye dahil olduğunu göstermez mi?